

ČETBA A ČTENÁŘSKÉ ZÁJMY

od r. 1957 do r. 1965

PETRTÝL, Jaroslav: Spolupráce lidové knihovny se školou při výchově a vzdělání mládeže.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví filolog.fakulty KU 1957. 66 s. + seznam doporučené četby pro žáky 2.- 5. tříd národních škol.- Strojopis.- Bibl.použité literatury 52 záz. - Signatura FON:H 66.

Předmětem autorova zájmu byla koordinace výchovného působení knihoven a škol na nejmladší žactvo. V sekvencích práce z našeho hlediska nejzajímavějších, v kapitolách v nichž se jedná o řízení četby dětí mladšího školního věku a o řízení četby mládeže středních škol, jde jen o běžné poznatky z knihovnické a pedagogické praxe.

HYHLÍK, František: Výzkum zájmů a četby u dospívající mládeže.
-In: Knihovník, roč.2, 1957, str. 103-109.

Projekt a zdůvodnění výzkumu, jehož výsledky byly zpracovány
v knižní publikaci - rešerši tedy viz pod

HYHLÍK, František: Psychologie mladého čtenáře. Praha, SPN
1963. 139 s. - "Státní knihovna ČSSR. Edice Ústředního vědec-
ko-metodického kabinetu knihovnictví."

JIROUŠEK, Ota: Dospívající mládež chce svůj zábavný časopis.-
In: Knihovnik, roč.,2, 1957, str. 315-317.

Článek úvodem podává charakteristiku dotud vycházejících časopisů, z níž vyvozuje závěr o potřebě nového, jednotného zábavného časopisu pro mládež. Dále podává námět a zdůvodnění výzkumu se dvěma základními okruhy otázek:

- 1.) Které časopisy pro mládež čtete a jak se vám líbí ?
- 2.) Vyhovuje vám počet a zaměření současných časopisů nebo byste si přáli vznik nového zábavného časopisu pro celou československou mládež? Podejte návrh na název, formát, periodicitu, rozsah i obsah (povídky, poesie, reportáže ap.).

Výzkum měl zřejmě podepřít návrh na vznik nového časopisu. Ani písemné prameny, ani osobní vzpomínky nenasvědčují tomu, že by podobný výzkum byl proveden.

JIROUŠEK, Ota: Co je třeba udělat pro naši mládež. - In:
Knihovnick, roč.2, 1957, str. 33 - 36.

Článek podává informace o výzkumu, který organizovala katedra
knihovnictví a jehož výsledky byly publikovány knižně -rešerši
o výzkumu viz

HYHLÍK, František: Psychologie mladého čtenáře, Praha,
SNP 1963. 139 s. - "Státní knihovna ČSSR. Edice Ústředního
vědecko- metodického kabinetu knihovnictví".

KANYZOVÁ, Anna: Literární znalosti našich dětí. - In: Knihovník, roč.2, 1957, str.41.

I. Cíl: informace o výsledcích literární soutěže v rámci Měsíce SČSP v r.1956.

III. Metodika: Dotazník ve formě soutěžních otázek.

Odpovědi jsou zpracovány pouze izolovaně ve formě součtů správných a nesprávných odpovědí.

IV. Vzorek: 25 dětí ze dvou pátých tříd JSŠ, pravděpodobně z řad čtenářů knihovny, v níž autorka pracovala. Vzorek je dán počtem účastníků besedy, pořádané v rámci Měsíce SČSP.

V. Zjištěné výsledky:

Všechny děti znaly Gajdara a jeho knihu Timur a jeho parta. 21 dětí znalo Malého Bobše J.V.Plevy, 8 kromě toho Budík a 4 Hoši s dynamitem. Jména dětských postav z Babičky znali všichni. Na otázku "Které spisovatele pohádek znáte" jmenovalo 22 B.Němcovou, 14 K.J.Erbena, 2 Ch. Andersena, 4 K.Čapka, 5 J.V.Plevu a 1 J.Ladu. 20 dětí dovedlo napsat první větu Jiráskových Starých pověstí českých. Jako oblíbené hrdiny napsaly děti 6x Zoju, 3x O.Koševého, 4x Vasku Trubačova, 3x Timura.

VI. Zhodnocení

Hodnota akce je patrna ze způsobu jejího provedení, jak o ní informuje popis metodiky a vzorku. Ze stručného článku nelze odvodit ani strukturu dotazníku, ani způsob výběru otázek, který byl však s největší pravděpodobností značně nahodilý. Článek má určitý význam jen jako velmi matná ilustrace toho, jak ediční politika, škola a knihovna ovlivňovaly v 50.letech u dětí výběr hrdinů, příp. znalosti o autorech.

ŘEZÁČ, Jan: Mládež a literatura. (Studie na podkladě výzkumu četby žáků škol jedenáctiletých, hospodářských a pedagogických.)

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filolog.fakulty UK 1957. 106 s.-
strojopis. - Bibliogr.použité lit. 85 záz. Signatura FON:
H 53.

Cíl výzkumu:

interpretací výzkumného materiálu dospět k závěrům o vztahu dospívající mládeže k umělecké literatuře.

Uspořádání práce:

1. kapitola: stručně o metodice a výsledcích dosavadních výzkumů četby; 2. kapitola: metodika a organizace výzkumu; 3. a 4. kapitola: popis a interpretace získaného materiálu; 5. kapitola: zobecnění hlavních poznatků výzkumu.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky: - dotazníková šetření, rozhovor.

1.) dotazníková šetření: dotazník obsahoval tyto otázky: 1. Jak trávíte svůj volný čas? 2. Jak získáváte knihy? 3. Která kniha se vám nejvíce líbila /v poslední době/? Proč? 4. Jaké knihy byste chtěl číst?"

2.) rozhovor: cílem bylo získat další, podrobnější materiál zvl. k otázce 4. Bližší údaje o použitých technikách nejsou uvedeny.

B/ Vzorek.

530 respondentů, žáků a žákyň jedenáctiletých, hospodářských a pedagogických škol. Věkové rozmezí: 16-17 let.

C/ Metodika zpracování:

systematizace a komentování získaného materiálu.

Výsledky a hlavní zjištění výzkumu:

O výběru četby v pravém slova smyslu nelze hovořit - u většiny respondentů se jedná spíše o nahodilé "shánění" knih. Nejčastějšími zdroji literatury jsou školní a lidové knihovny a zvl. soukromé knihovny přátel a známých.

Oblíbení spisovatelé:

Jirásek, Verne, Dumas, Hašek, Čapek, Světlá, Foglar, Hálek, Hugo, Wallace, May, Jirotko, Puškin, Dickens, Neruda, Poláček, Zeyer. Z oblíbených autorů sovětských jsou nejčastěji uváděni: Ažajev, Ketlinská, Polevoj, Fadějev, Makarenko. Je ojediněle se objevují jména klasiků světové literatury - nečastěji Tolstoj, Dostojevskij, Balzac, Molière, Ariosto.

Oblíbené žánry:

dobrodružný, satirický a cestopisný román.

Zhodnocení:

Cenná jsou zjištění týkající se faktické četby zkoumání mládeže; použití ostatních výsledků je omezeno značně formálním pojetím zkoumané problematiky (týká se zvl. vztahu k četbě a vlivu četby).

KOČANDRLE, Jaromír: K zahájení výzkumu četby vojáků.- In: Zprávy Ústřední vojenské knihovny /vyd.Ústřední dům armády/, roč. 1958, č.2, str.7-11.

I.Cíl práce: podat zprávu o předvýzkumu četby vojáků z r. 1957 a seznámit s projektem celoarmádního výzkumu četby a zájmů vojáků. Při zdůvodnění výzkumu se vychází z rozporu mezi čtenářskými zájmy a složením vojenských knihoven.

III.Metodika. V předvýzkumu bylo použito dotazníku. Projekt výzkumu předpokládal rovněž použití dotazníku se 7 základními otázkami:

- 1./ Jaké knihy čtete nejraději a proč?
- 2./ Které knihy vás v poslední době zaujaly a proč?
- 3./ Knihy kterých spisovatelů čtete nejraději a proč?
- 4./ Zaujala vás některá postava z knihy, kterou jste v poslední době četl?
- 5./ Kolik asi knih přečtete za měsíc?
- 6./ Jak jste spokojen s prací knihovny a jaké máte připomínky k její práci? Jaké jsou vaše návrhy na zlepšení práce s knihou v armádě?
- 7./ Další připomínky např. k ediční politice, co by mělo vydávat Naše vojsko apod.

Dotazník v předvýzkumu i projektovaném výzkumu byl anonymní.

IV. Vzorek

Předvýzkum se uskutečnil ve vybraných letištních klubech a v studijních knihovnách některých vojenských učilišť. Bylo zkoumáno 200 čtenářů (zpráva uvádí, že čtenářů nadprůměrných) těchto vojenských knihoven: 29% vojáků zákl. služby, 9% poddůstojníků z povolání, 44% důstojníků z povolání a 18% posluchačů vojenských učilišť, z nichž bylo 12% vojáků zákl.sl., 9% poddůstojníků z povolání, 32% mladších důstojníků, 12% starších důstojníků a 18% posluchačů učilišť.

Původním povoláním: 46% dělníků, 2% rolníků, 18% příslušníků inteligence, 28% studujících, 6% ostatních.

Podle vzdělání: 23% nižší střední, 37% odborná škola, 31% vyšší střední (jedenáctiletka s maturitou), 8% vysoká škola, 1% 5 tříd obecné školy.

Věkově: 9% nar. 1900-1920 - 35% nar. 1921-1930 - 56% nar. 1931 - 1939.

Podle druhu vojska: 20% pěchota - 31% letectvo - 6% PVOS - 15% dělostřelectvo - 25% autoslužba - 1% technická služba - 2% administrativa.

Předvýzkum tedy nebyl reprezentativní: a) respondenti byli pouze z řad čtenářů vojenských knihoven; b) uskutečnil se pouze v těch vojenských knihovnách, v nichž bylo lze knihovnický získat za tazatele.

V. Zjištěné výsledky:

Analýza dotazníků z předvýzkumu prokázala hluboký rozpor mezi složením knihovnických fondů vojenských knihoven, podmíněným komerčními zájmy nakl. a knihk. Naše vojsko, ediční politikou 1950-53, centrálním zásobováním knihoven i neschopností vojenských knihovníků, a mezi čtenářskými zájmy.

V článku jsou uvedeny odpovědi na otázky dotazníku:

- 1./ Jakou literaturu čtete nejraději (čísla v závorkách jsou absolutní, nikoliv %) ?: 1. historická beletrie (45) - 2. z vojenského života (43) - 3. dobrodružná literatura (41) - 4. literatura ze současného života (36) - 5. detektivní literatura (21) atd.
- 2./ Jakou literaturu byste chtěl číst? (pouze nejčastěji uváděné odpovědi): více dobrodružné literatury (18 čt.), literaturu z vojenského života, zvl. z 2.světové války (16); literaturu ze současnosti, zvl. o problémech mládeže (16).
- 3./ Které knihy vás v poslední době zaujaly? Nejčastěji uváděny tyto tituly: Ehrenburg: Devátá vlna (8x)
Otčenášek: Občan Brych (7x)
Kohout: Zářijové noci (5x)
Hečko: Dřevěná dědina (5x)
Smolík: Andaluská romance (5x) atd.

Pořadí nejoblíbenějších spisovatelů: 1) Jirásek (27), 2) Balzac (20), 3.-4.) Čapek a Ehrenburg (18), 5) Zola (16), 6) L.N.Tolstoj (14), 7) Dumas (13), 8.-9.) Dickens a London (11), 10.-11.) Rolland a Řezáč (10).

VI. Zhodnocení:

Předvýzkum je vedle výzkumu dospívající mládeže (viz referše HYHLÍK, František: Psychologie mladého čtenáře. Praha, SPN 1963. 139 s./, kterým byl inspirován, po r.1956 a vlastně

po pěti letech první výzkumnou akcí, která se snažila získat objektivní empirické poznatky, nezkreslené voluntaristicky.

Na něj měl navazovat celoarmádní výzkum, u něhož měl být terénní sběr dokončen do 30.9.1958. Odborně, metodicky a organizačně byl řízen metodickým oddělením Ústřední vojenské knihovny. Terénním sběrem byli pověřeni knihovníci svazkových knihoven a knihoven letištních klubů. Byly zpracovány tři varianty dotazníku: pro vojáky zákl.služby - pro důstojníky - pro poddůstojníky z povolání. Poznatky z průzkumu měly být uveřejňovány ve vojenském tisku a ve vysílání armádního rozhlasu.

Výzkum, jehož projekt je v článku zhruba narýsován, se neuskutečnil.

BENEŠOVÁ, Alena: K otázce využití pohádky při pedagogické práci.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filolog. fakulty UK 1959. 208 s.
- strojepis. - Bibliografie materiálů pro práci s pohádkou
105 záz. - Signatura FOM: H 141.

Cíle práce:

lze obtížně identifikovat. Práce nemá vyhraněnou koncepci, i když autorka na str.1. tvrdí, že "jádro práce je kapitola, zpracovávající výzkumy zájmu dětí o pohádky."

Uspořádání práce:

Celá obsáhlá první část práce se zabývá genezí pohádky z mnoha hledisek a je v podstatě kompilací všech autorce dosažitelných pramenů. Výzkumům a jejich aplikaci je věnována kapitola 4. a část kapitoly 5. Kapitola 6. se zabývá možnostmi práce s pohádkou v knihovnách.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky:

Převážně se jedná o blíže neurčitelné "rozhovory" a stejně tak neurčitelné dotazníkové šetření. Dále autorka užívá poznatků z dopisů dětí (jedná se o odpovědi na jakousi soutěž časopisu "Vlasta"). Jakékoli další údaje o použitých technikách chybí.

B/ Vzorek:

Příslušné údaje neuvedeny.

C/ Metodika zpracování:

Kvalitativní zpracování se sekundárně objevuje ve formě nejrůznějších tvrzení a úvah v dalších částech práce.
Výsledky a hlavní zjištění:

jsou rozesety a velice volně interpretovány zejména v dalších podkapitolách 6.oddílu. Poznatky specifikovány a děleny na dvě skupiny (dětí 5 - 6 leté a děti 7 - 10 leté). Zahrnují vztah dětí k pohádkám a působení jednotlivých pohádkových námětů na psychiku i jednání dětí. Část výsledků

zejména i v 1. části 5. oddílu - výchovný význam pohádek.

Tyto části textu však mísí výsledky výzkumu s vlastními názory autorky i přejatými myšlenkami. Proto o meritorních stránkách výzkumu nelze odpovědně referovat.

Ujádření:

Práce se zabývá pohádkami a jejich problematikou s pří-
středím širokého hlediska. Bez jasnější koncepce kumuluje vše, co
autorce o problematice známo. Využití výsledků je velmi
omezeno nesystematičností práce a nepřehledností textu.

KÁDNEROVÁ, Věra: Vedeme děti k četbě. O průzkumu dětského čtenáře. - In: Čtenář, roč.11, 1959, č.5, str.106-107.

I. Cíl: provést průzkum o výběru četby, četbě poezie, znalosti spisovatelů a četby naučné literatury pro potřebu práce dětského oddělení Okresní lidové knihovny na Kladně.

III. Metodika: dotazník, pozorování.

IV. Vzorek: 200 žáků 6. - 8. tříd z řad čtenářů dětského oddělení OLK, které autorka ze své knihovnické praxe sledovala po dobu 2-3 let.

V. Zjištěné výsledky.

Podle názvu si vybírání 67 dětí, podle autora 64. 137 dává přednost jednotnému dějovému pásmu, v menší oblibě jsou povídky (19). Děti dávají přednost silnějším knihám (90) před slabšími (36).

Oblíbení autoři:

Verne, Jirásek, Němcová, Majerová (hlavně Robinsonka), Gajdar, Polevoj, Štorch, Drda, Erben, Flos, Musil, Rais, Řezáč, Bianki, May, Puškin, Baar, Běhounek.

Nejoblíbenějšími hrdiny jsou: Patnáctiletý kapitán (53x), Meresjev (28x, ale Polevoj jako autor uváděn pouze 5x), Oleg Koševoj (23x, ale Koševaja ani Fadějev nebyli mezi oblíbenými autory uvedeni), Robinsonka.

Téměř polovina dětí nezná jméno a spisy dříve velmi oblíbeného Štorcha. Ze 165 dětí jen 26 zná V. Řezáče. Malý Bobeš je znám častěji než jméno jeho autora.

Poezie není příliš oblíbena. Byli jmenováni básníci: Neruda (34 x), Erben (22x), Wolker (14x), Sládek (8x), Havlíček, Bezruč a Puškin (5x), Seifert (3x). 30 dětí projevilo přání recitovat, většina dětí ráda poslouchá přednes poezie.

Z naučné literatury jsou nejčtenější cestopisy, 80 dětí uvedlo Hanzelku a Zikmunda, často bylo uváděno Johnovo Topičovo australské dobrodružství a C.Votrubce Jihoafrické cesty E.Holuba. Dále byli jmenováni Pařízek, Frič, Paclt, Musil, Flos, Běhounek. Z historické literatury uváděly děti jen Jirásků, zvl.povinnou četbu, z vlastního zájmu častěji rozsáhlé romány než drobnější povídky. O přírodní vědy byl velmi malý zájem, relativně nejčastěji o život zvířat. O techniku projevovali zájem chlapci, a to zejména o letecké modelářství, leta-

a motory.

Zhodnocení:

Výzkum má jednu významnou přednost, a to, že se dotazníkové akce opírá o několikaleté knihovnické zkušenosti a práce s nimi, tj. o dlouhodobé pozorování. Proto lze také zjištěné výsledky (oblíba autorů, děl, hrdinů, atd.) pokládat za spolehlivější než obdobné výzkumy, uskutečněné za spolupráce se státními úřady.

MACÁK, Ludvík: Problematika dobrodružné literatury a její četby.

(Příspěvek k otázkám četby chlapců před dospíváním)

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filolog.fakulty UK 1959. 89 s.

- Strojopis.- Bibliogr. použité lit.48 záz. - Signatura FON: H 140.

Cíl výzkumu:

Není přesně formulován, do jisté míry však vyplývá ze zaměření nestandardizovaného rozhovoru: autor se snažil zjištit motivy zájmu o dobrodružnou literaturu a posoudit její vliv na mladého čtenáře.

Uspořádání práce:

Problematika dobrodružné literatury je řešena 1./ z hlediska žánrového vymezení, 2./ z hlediska působení na mladého čtenáře, 3./ z hlediska výchovné práce knihoven.

Této koncepci odpovídá uspořádání textu: první část práce je věnována historickým proměnám literárního ztvárnění dobrodružné tematiky a problematiky pojmu "dobrodružný román". V druhé části autor vychází z materiálu získaného výzkumem četby a pojednává o působení dobrodružné literatury na mládež. Tematem poslední části jsou možnosti výchovné práce s dobrodružnou literaturou v lidových knihovnách.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky: rozhovor, pozorování, studium dokumentů.

Hlavní technikou výzkumu byl nestandardizovaný rozhovor.

Při vypracování souboru otázek autor vycházel z tematických okruhů, které byly stanoveny pro celostátní průzkum četby dospívající mládeže, prováděný Katedrou knihovnictví Filolog.fakulty UK. Tyto tematické okruhy otázek upravil s přihlédnutím k věku svých respondentů a k předmětu výzkumu.

Jednotlivé rozhovory probíhaly podle souboru dvanácti otázek, které se týkaly pouze četby a zjišťovaly: 1. zdroj výpůjček dobrodružné literatury, 2. složení soukromé knihovny dotazovaného, 3. příčiny zájmu o dobrodružnou literaturu

(co jej na jednotlivých konkrétních knihách nejvíce zaujalo)?
4. jaké četl a čte dobrodružné knihy současné i starší produkce, 5. přibližné množství přečtených dobrodružných knih; poměr četby dobrodružné literatury k četbě ostatních žánrů, 6. vlivy, které podporují nebo omezují četbu dobrodružné literatury; uplatňování poznatků z této četby jinde, 7. četbu bravurové literatury, 8. u čtenářů, kteří navštěvují knihovnu, míru uspokojování dobrodružnou literaturou a požadavky na práci knihovníka v této oblasti.

Hlavní technika byla ve všech případech použita v kombinaci s některou další technikou: s nestandardizovaným pozorováním, "experimentem" (spočíval v tom, že autor navodil situaci "dobrodružného" charakteru a v jejím průběhu sledoval chování respondentů), volným rozhovorem s pedagogiky a knihovnicí, př. studiem čtenářského listu respondenta (pokud byl návštěvníkem LK).

Při aplikaci kterékoli z uvedených technik autor sledoval zjištění odpovědi na některou z otázek obsažených v souboru pro nestandardizovaný rozhovor.

B/ Vzorek:

82 chlapci náhodně vybraní mezi žáky některých pražských škol a mezi čtenáři Městské lidové knihovny a Ústřední vojenské knihovny v Praze. Věkové rozmezí: 12 - 14 let.

C/ Metodika zpracování:

Výzkumný materiál je zpracován pouze kvalitativně; zpracování spočívá v systemizaci poznatků a motivací četby dobrodružné literatury a o jejím vlivu na mladého čtenáře.

Hlavní výsledky a zjištění výzkumu:

Motivace zájmu o dobrodružnou literaturu: autor rozlišuje motivaci "vnější" (název díla, atraktivní grafická úprava knihy, ilustrace, doporučení přátel, oblíbenost určitého autora) a "vnitřní" (vyplývající z psychologické situace mladého čtenáře).

Podle "vnější" motivace zájmu se čtenáři - návštěvníci veřejné knihovny dělí na dvě skupiny: u jedné jsou touto "vnější" motivací prvky formální (přibližně stejnou měrou název a ilustrace), u druhé skupiny převládají prvky "obsahové"

(oblíbenost určitého autora a doporučení přátel; oba tyto motivy spolu většinou souvisí). U čtenářů, kteří nenavštěvují knihovnu, se ve větší míře uplatňují prvky "obsahové" (zvl. doporučení přátel).

Jako "vnitřní motiv zájmu o dobrodružnou literaturu je nejčastěji uváděna potřeba vzruchu a napětí (v souvislosti s tím zájem o "hrdinu") a zájem o neznámé nebo tajuplné prostředí.

Vliv dobrodružné literatury se výrazněji projevil v jednání dvou chlapců (především v častém napodobování hrdinů oblíbených knih), u ostatních (jednalo se o vzorek 29 chlapců) nebyl prokazatelný.

Zhodnocení:

Významná a podnětná jsou především zjištění týkající se motivace zájmů o dobrodružnou literaturu; příslušná část textu (zvl. část zabývající se "vnějšími" motivy) je systematicky uspořádána a dosti podrobně zpracována. Přínosem je i pokus o hodnocení vlivu dobrodružné literatury na jednání chlapců; tento vliv je zkoumán adekvátní technikou (z hlediska terminologického: spíše než o "experiment" se jedná o zúčastněné pozorování); obecná platnost výsledků je však omezena malým rozsahem vzorku.

OBROVÁ, Helena: Četba dorostu pracujícího v průmyslu.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filolog. fakulty UK 1959. 156 s.
Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 54 záz. - Signatura FON:
H 142.

Cíl výzkumu:

zjistit rozsah a kvalitu čtenářských zájmů učňovské mládeže a zvláště faktory, kterými jsou tyto zájmy vytvářeny a ovlivňovány.

Uspořádání práce:

1. kapitola: věkové zvláštnosti dospívající mládeže, organizace výchovy dělnického dorostu, charakteristika zkoumaného vzorku. 2. kapitola: rozbor četby učňů. 3. kapitola: vlivy, které působí na rozvoj čtenářských zájmů pracujícího dorostu.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky: rozhovor, dotazníkové šetření.

Nestandardizovaný rozhovor byl zaměřen " na komplexní poznání zkoumaného učně se speciálním zaměřením na výzkum jeho zájmu o četbu.

Dotazníkové šetření: dotazník obsahoval tyto otázky:

1. Které jsou vaše nejoblíbenější knihy a čím vás zaujaly,
2. Které spisovatele nejraději čtete a proč?
3. O čem by měli spisovatelé psát?
4. Čtete rádi díla starších a současných spisovatelů? Napište, proč se vám líbí nebo nelíbí.
5. Které knihovny navštěvujete a jak vám vyhovují?
6. Kolik času věnujete četbě za týden nebo za měsíc; případně kolik knih přečtete za týden, za měsíc?
7. Máte vlastní knihovničku? Jestliže ano, kolik knih v ní máte? Jaké knihy a jaký druh literatury?

Učňové vyplňovali dotazníky zpravidla doma, - návratnost 10%.

Doplňkové výzkumné techniky: rozhovory s knihovníky, svazáckými funkcionáři a výchovnými pracovníky v učilištích;

DOBROVA, Helena: Četba dorostu pracujícího v průmyslu.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filolog. fakulty UK 1959. 156 s.
Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 54 záz. - Signatura FON:
H 142.

Cíl výzkumu:

zjistit rozsah a kvalitu čtenářských zájmů učňovské mládeže a zvláště faktory, kterými jsou tyto zájmy vytvářeny a ovlivňovány.

Uspořádání práce:

1. kapitola: věkové zvláštnosti dospívající mládeže, organizace výchovy dělnického dorostu, charakteristika zkoumaného vzorku. 2. kapitola: rozbor četby učňů. 3. kapitola: vlivy, které působí na rozvoj čtenářských zájmů pracujícího dorostu.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky: rozhovor, dotazníkové šetření.

Nestandardizovaný rozhovor byl zaměřen " na komplexní poznání zkoumaného učně se speciálním zaměřením na výzkum jeho zájmu o četbu.

Dotazníkové šetření: dotazník obsahoval tyto otázky:

1. Které jsou vaše nejoblíbenější knihy a čím vás zaujaly,
2. Které spisovatele nejraději čtete a proč?
3. O čem by měli spisovatelé psát?
4. Čtete rádi díla starších a současných spisovatelů? Napište, proč se vám líbí nebo nelíbí.
5. Které knihovny navštěvujete a jak vám vyhovují?
6. Kolik času věnujete četbě za týden nebo za měsíc; případně kolik knih přečtete za týden, za měsíc?
7. Máte vlastní knihovničku? Jestliže ano, kolik knih v ní máte? Jaké knihy a jaký druh literatury?

Učňové vyplňovali dotazníky zpravidla doma, - návratnost 40%.

Doplňkové výzkumné techniky: rozhovory s knihovníky, svazkovými funkcionáři a výchovnými pracovníky v učilištích;

studium dokumentů (kádrových materiálů, zápisů ze svazáckých schůzí, statistika učilištních knihoven).

B/ Vzorek:

90 jedinců učňů Závodů Jana Švermy v Praze- Jinonicích, n.p. ČKD Sokolovo a ČKD Stalingrad v Praze - Vysočanech.

Věkové rozmezí vzorku: 14 - 17 let.

C/ Metodika zpracování:

Výzkumný materiál je zpracován pouze kvalitativně.

Výsledky a hlavní zjištění výzkumu:

Četba umělecké literatury: vyhledáváne je zejména literatura dobrodružná, cestopisná, fantastická, válečná, detektivní, špionážní, humoristická a sportovní. Oblíbení autoři: Verne, May, London, Cooper, Grey, Seton, Stevenson, Wallace, Lem, Babula, Běhounek, Frič, Molnár, Palouš, Fiker, Foglar. Obecně je možno říci, že při výběru literatury - beletrie jsou preferovány knihy, které splňují tyto požadavky: 1. děj je plynulý, s rychlým, nerušeným spádem bez dlouhých popisných pasáží, 2. příběh je "originální", 3. má reálný základ a 4. jeho vyřešení je optimistické.

Zájem o poesi je mizivý (u většiny respondentů nejde jen o neznalost autorů, ale o zásadně odmítavý postoj k četbě veršů).

Četba technické literatury je nejčastěji všeobecným zájmem o "techniku" (nikoli úzce zaměřeným, vyhraněným zájmem o některá její odvětví) nebo pocitem, že školní vědomosti nestačí k všestrannému poznání učebního oboru - v obou případech se však jedná spíše o nesoustavné, povrchní "pročítání" technické literatury než o hlubší studium.

Zájem o populárně naučnou literaturu (o astronomii, fotografování, chemii) byl zjištěn jen u několika respondentů. Vztah učňů k politické literatuře je zcela záporný.

Četba časopisů technického zaměření: poměrně pečlivě a pravidelně jsou sledovány časopisy "Věda a technika mládeži", (vyhledávány jsou i starší ročníky, které vycházely pod názvem "Mladý technik"), "ABC mladých techniků a přírodovědců", "Svět motorů", "Křídla vlasti", "Technický magazín".

Čtenářské zájmy učňů jsou silně ovlivňovány zejména

rodinným prostředím - zpravidla však nejde o cílevědomé usměrňování četby rodiči, ale spíše o odraz celkové kulturní úrovně rodiny; v tomtéž smyslu lze hovořit o vlivu přátel, "party" ap. Vliv učňovské školy není příliš výrazný (prakticky se omezuje na 2 vyučovací hodiny češtiny týdně), prostředí dílen, kde probíhá odborný výcvik učňů, působí spíše negativně. Nevyužity zůstávají svazácké schůze: kulturní činnost ČSM často spočívá pouze ve zcela formálním "organisačním zajištění" soutěže o Fučíkův odznak.

Kromě výpůjček od přátel je nejčastějším zdrojem literatury učilištní knihovna (méně často LK), možnosti výchovného působení a ovlivnění učňů jsou zde však často omezeny nevyhovující skladbou knižního fondu.

Zhodnocení:

Práce poskytuje dostatek validního materiálu o čtenářských zájmech, motivace četby i skutečné četbě zkoumaných učňů.

PACOVSKÝ, Ludvík: Vztah dospívající vesnické mládeže Vodňan-
ska k četbě.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filologické fakulty UK 1959.

140 s. - Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 37 záz. Signa-
tura FON: H 124.

Cíle výzkumu:

Cílem výzkumu bylo "umožnit hlubší a zasvěcenější pohled na čtenářské zájmy mládeže, které takový pohled i opatření z něho vyplývající nutně potřebují.

Uspořádání práce:

V úvodu své práce autor zdůvodňuje volbu tematu, seznamuje se se skladbou práce a použitými metodami, jakož i faktickými podklady a technikou zpracování empirických poznatků. V třetí kapitole nastínil současný politický a hospodářský stav, právě tak jako poměry v osvětě a kultuře na Vodňansku. V kapitolách 4. až 8. se rozebírá vliv knihy na čtenářské zájmy, vliv knihovny a knihovníka, vliv rodiny, přátel a známých, pracoviště a rovněž společenských a masových organizací. V poslední, deváté kapitole, je obsažen návrh na zlepšení dosa-
vadního stavu práce s knihou.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky:

"Rozhovor" (se čtenářem, s knihovníky, s funkcionáři ČSM /1/) blíže nespecifikovaný.

Studium dokumentů, zpráv, statistik, skladeb, edicí, atd.

B/ Vzorek

140 chlapců a děvčat 14-ti až 18-ti letých, kteří byli k 1.2.1958 členy JZD na vodňanském okrese.

C/ Metodika zpracování:

Popis a interpretace získaného materiálu podle těchto hledisek: podmínky k četbě, jiné zájmy než četba, individuální vztah ke krásné literatuře, vztah k jiné literatuře.

Výsledky a hlavní zjištění výzkumu:

Byla uvedena následující zjištění: 1. čas k četbě je u

vesnické mládeže závislý na ročním období; 2. podmínky v rodině jsou obvykle příznivé; 3. zdrojem knih jsou zpravidla lidové knihovny; 4. na práci s knihou závisí úroveň čtenářských zájmů. Dále uvedeny nejoblíbenější žánry (dobrodružné, "zamilované", historické, vesnické, cestopisné, braková literatura).

Oblíbení autoři - Jirásek, Němcová, Verne - přibližně u 50% čtenářů. Výčet nejoblíbenějších knih - bližší údaje chybí. Nejvíce oblíbenými ilustrátory - Lada, Kašpar, Mánes, Aleš, Švabinský (Burian ojedinele). Rozdíly zájmů mládeže podle pohlaví - zjištění, že mládež nerozlišuje mezi literaturou pro dospělé a pro mládež. Četba tisku a odborné literatury a konstatování, že politická literatura se nečte vůbec. Odborná je pak čtena asi 20% respondentů.

Hodnocení:

Zpracování výsledků není exaktní ani pokud jde o pouhý záznam, tak jak je ve výsledcích uváděn. Obvyklou metodou zpracování je zcela triviální zobecnění výsledků dvou nebo tří rozhovorů, o nichž se autorovi zdá, že obsahují nějaké příbuzné prvky, Odtud plyne též banalita závěrů. Práci lze dále vytknout četné terminologické nepřesnosti.

VOKROJ, Milan: Co čte naše mládež? Anketa okresní lidové knihovny v Písku. In: Knihovník, roč.4, 1959, č.8, s.238.

Cíl průzkumu: zjistit 4 nejoblíbenější knihy.

Metodika: dotazníkové šetření - dotazníky byly rozděleny prostřednictvím učitelů českého jazyka žákům jednotlivých tříd všech škol v Písku.

Vzorek: v kategorii čtenářů od 10 do 14 let hlasovalo 403 jedinců. Bližší údaje nejsou uvedeny.

Výsledky: pořadí knih, uváděných jako nejoblíbenější čtenáři v kategorii 10-14 let: Němcová: Babička (74 hlasů), Polevoj: Příběh opravdového člověka (49), Jirásek: Psohlavci (35), Assolant: Hrdinný kapitán Korkorán (33), Verne: Dva roky prázdnin (29), Defoe: Robinson (27), Pleva: Malý Bobeš, (24), Jirásek: Filosofská historie (21), Verne: Patnáctiletý kapitán (20).

V kategorii čtenářů od 15 do 20 let byly uváděny tyto knihy: Dumas: Tři mušketýři, Polevoj: Příběh opravdového člověka, Řezáč: Nástup, Dumas: Hrabě Monte Christo, Němcová: Babička, Jirásek: Skaláci.

DVORNÍK, Miroslav: K dotazníkovým akcím o práci knihovny.
In: Knihovnick, roč.4, 1959, č.1, s.4.

Cíl průzkumu: zjistit čtenářské zájmy a názory na funkci knihovny. Průzkum provedla Universitní knihovna v Olomouci v červnu až červnu 1958.

Metodika: dotazníkové šetření.

Vzorek: 227 jedinců, tj. 15,3% registrovaných čtenářů knihovny.

Výsledky: doba otevření půjčovny nevyhovuje pouze 16 čtenářům, ostatní jsou spokojeni. Meziknihovní výpůjční služby využilo přibližně 50% dotázaných; kvalita této služby je však často kritizována. Studovnu knihovny navštěvuje 181 čtenářů, toho jen 4 nejsou spokojeni s vybavením a uspořádáním příslušenství. Poradní služby použilo 143 dotázaných, z toho 90 je zcela spokojeno s její kvalitou. 195 čtenářů je přesvědčeno, že olomoucká Universitní knihovna plní řádně svou funkci vědecké knihovny, 213 dotázaných je spokojeno i s jednáním zaměstnanců knihovny; v obou posledních případech nebyla zaznamenána žádná záporná odpověď.

Zhodnocení:

Článek je stručným kvantitativním zpracováním výzkumného materiálu; poskytuje základní informace o vztahu čtenářů k olomoucké Universitní knihovně a o jejich názoru na kvalitu služeb, poskytovaných touto institucí.

FEJLOVÁ, Hana: Průzkum čtenářských zájmů v OLK Chomutov.
-In: Metodický zpravodaj, 1960, č.3, s.27.

Cíl průzkumu: zjistit čtenářské zájmy návštěvníků OLK v Chomutově. Průzkum byl realizován počátkem r.1959 z podnětu ÚVMKK.

Metodika: jedinou použitou technickou bylo dotazníkové šetření.

Výsledky:

Bylo zjištěno, že nejoblíbenějšími autory jsou: Řezáč, Pujmanová, Čapek, Hašek, Pluhař, Glazarová, Hečko, Otčenášek, Hanzelka + Zikmund; z autorů zahraničních: Šolochoy, Kuzněcov, Feuchtwanger, Heym, Remarque, Seghersová, Hemingway. Podle počtu výpůjček byl daleko nejúspěšnější knihou Pluhařův román " Opustíš-li mne...."

Zhodnocení:

Stručná popisná zpráva, z níž nelze posoudit kvalitu provedení výzkumu ani validitu jeho výsledků.

TUNKLOVÁ, Soňa: Průzkum knihovnicko- bibliografické gramotno-
sti u vysokoškoláků a návrh základních forem a metod jejího
zvyšování. (Průzkum proveden u posluchačů biologie.)

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filologické fakulty UK 1960.

117s., příl. - Strojopis. - Bibliogr.použité lit.-Signatura:

FON:H 157.

Popisuje se výzkumná akce mezi posluchači biologické fakulty; diplomní práce v době zpracování rešerší byla dlouhodobě vypůjčena.

PŘÍHODA, Václav: Ontogeneze lidské psychiky. Část 3. Praha SPN 1960. 347 s. - Kapitola VII. Pubescence. § 16. Psychologická ontogeneze od 11 do 15 let. Odst.4. d) Estetické prožívání (str.105-114).

I. Cíl:

Popis a výklad zjištění čtenářských zálib žáků 5.-8. třídy.

III. Metodika:

Žákům bylo předloženo 13 druhů literatury a instrukcí, aby nejoblíbenější ohodnotili číslem 1, velmi oblíbený číslem 2 a ten, který ještě zajímá, číslicí 3, ten "který bys četl, když bys musel a nemohl nic lepšího si vybrat, číslicí 4, a konečně "ten literární druh, který pro Tebe není a který Tě naprosto nebaví", číslicí 6. Mimo to byli žáci vyzváni, aby napsali 3 knihy, které se jim nejvíce líbily a jednu, která se jim nelíbila.

Technika výzkumu není popsána.

IV. Vzorek:

480 respondentů - žáků 5.-8. tříd osmileté střední školy (257 dívek a 223 chlapců); do tabulky o oblíbenosti literárních druhů mohlo být zahrnuto jen 211 respondentů, kteří vyplnili všechny body ankety: 31 z 5. třídy, 80 ze 6. třídy, 45 ze 7. a 55 z 8. třídy.

V. Zjištěné výsledky:

Obliba jednotlivých literárních druhů (celkem 13: pohádka, povídka o Krakonošovi, dějepisná povídka, cestopisná kniha, o životě mládeže, o indiánských bojích, Robinson, román o dospělých, humorné povídky, básně (zvl. epika), příroda a život zvířat, technické zázraky (Verne), moderní vynálezy) a její vývojové proměny jsou zachyceny v tabulce, uspořádané podle tříd a uvnitř do tří kategorií: oblíbený - indiferentní - neoblíbený; v nich je vztah vyjádřen procenty.

Při interpretaci je věnována pozornost pouze těm literárním odvětvím, které jsou ontogeneticky zvláště důležitá. Za příznačný je pokládán zájem o dobrodružství, který se projevuje nejen oblíbeností dobrodružné literatury ve vlastním slova smyslu, ale motivuje i četbu o technických vynálezech budouc-

nosti ("dobrodružství ducha", příčina obliby Verneových románů) a četbu o dalekých cestách, zejména o zemích s opožděným vývojem civilizace. V pubescenci je zájem - s výjimkou humo-ristické četby - o jiné literární druhy než dobrodružné knihy dosti chladný. Poezie je v tomto období zcela zanedbávána, zvl. u chlapců.

Za zcela nesporný, vývojově se stupňující rys četby v období pubescence se pokládá "dobrodružnost, tajemnost, romantičnost, smysl pro kulturní a civilizační primitivnost vzdálených krajů, ale současně i snění o budoucím přetváření lidského života zázračnou technikou".

VI. Zhodnocení:

Empirické poznatky z popisovaného výzkumu mají význam v kontextu s celkovým výkladem ontogeneze psychiky, který ilustrují a dokládají.

KUBELKOVÁ, Ludmila: Četba odborné zemědělské literatury a práce se zemědělskou literaturou na kolínském okrese.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filosofické fakulty UK 1960.
163s., příl.: mapa kol.okresu, soupis LK v kol. okrese.-
Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 94 záz. - Signatura
FON: H 162.

Cíl práce:

"... na základě průzkumu lidových knihoven a knihoven JZD zjistit stav četby odborné zemědělské literatury a jednotlivé formy práce se zemědělskou literaturou..."

Uspořádání práce:

1. a 2. kapitola je věnována charakteristice zkoumaného prostředí (přír. podmínky, obyvatelstvo, průmysl, zemědělství, politický profil a kulturní zařízení kolínského okresu).
4. - 6. kapitola pojednává o četbě zemědělské literatury (složení knižních fondů knihoven JZD a lidových knihoven, vztah MNV k těmto knihovnám, formy práce se zemědělskou literaturou).
3. kapitola: pomoc knihoven zemědělské výrobě.

Metodika:

Jedinou použitou výzkumnou technikou bylo studium dokumentů - výkazů o činnosti knihoven, JZD ap.

Výsledky a hlavní zjištění:

Odborná zemědělská literatura se v lidových knihovnách a knihovnách JZD čte minimálně. Příčinou je nevyhovující skladba knižních fondů, malý zájem knihovníků o současný hospodářský a společenský život v obci a především nezájem samotných družstevníků o četbu této literatury.

Zhodnocení:

jak je patrné z předešlého, problematika četby zemědělské literatury je řešena především z hlediska činnosti veřejné knihovny jako zdroje a zprostředkovatele této literatury. Většina informací byla získána pouhým rozborem výkazů knihoven, statistik výpůjček ap. - výsledky proto nelze považovat za

zcela spolehlivý obraz skutečné četby zemědělské literatury
a zájmu o ni.

SKÁLOVÁ, Pavla: Rozbor čtenářských zájmů dospělých čtenářů v okrajové čtvrti Prahy - v Praze 10.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví Filosofické fakulty UK 1960.

125 s., příl: tabulky, plánky. -Strojopis. - Bibl. použité lit. 28 záz. - Signatura FON: H 152.

Cíle práce:

Rozborem četby základních skupin čtenářů OLK získat materiál, kterého by bylo možno využít pro zdokonalení knihovnické práce se čtenářem.

Uspořádání práce:

1. kapitola: přehled hospodářské a kulturní situace v obvodě Praha 10. 2. kapitola: OLK v Praze 10 a její pobočky. 3. kapitola: Vlastní rozbor čtenářských zájmů.

Metodika:

Jedinou použitou technikou bylo studium dokumentů - zvláště výpůjčních kartoték knihoven, čtenářských legitimací, statistik a výkazů o činnosti ap.

Zhodnocení:

Hlavní zjištění a závěry výzkumu poskytují určitou sumu informací o činnosti knihoven v Praze 10 - vzhledem k malé spolehlivosti zmíněných výchozích materiálů nelze však tyto informace považovat za pravdivý obraz skutečných čtenářských zájmů obyvatel tohoto obvodu.

BAREŠOVÁ, Jana: Vliv četby na utváření morálního profilu dospívající mládeže. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1961, 72 s. - Strojopis.-
Bibliogr. použité literatury 61 záz. - Signatura FON: H 181.

Cíl výzkumu:

Není přesně formulován. Z celého zaměření práce vyplývá, že autorka chtěla výzkumem získat materiál, na jehož základě by bylo možno posoudit vliv četby na utváření morálního profilu dospívající mládeže.

Uspořádání práce:

1. kapitola: obecně " o úloze knihoven a literatury v dnešní společnosti". 2. a 3. kapitola - společně o psychologii mladého čtenáře a o působení četby, 4. kapitola: metodika výzkumu, 5. a 6. kapitola: popis získaného materiálu.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky: dotazník, rozhovor.

1. Dotazníkové šetření, dotazník obsahuje tyto otázky:

1. Máte doma vlastní knihovnu? Kolik v ní máte svazků?
2. Přečtete všechny knihy, které si vypůjčíte? Proč ne? Kolik času věnujete četbě denně?
3. Ovlivňuje někdo váš výběr četby? Kdo a jak?
4. Která kniha na vás působila zvláště hluboce? Čím? Jak se případně změnilo vaše chování vlivem četby? Uveďte kladné i záporné příklady.
5. Jakých charakteristických vlastností člověka si vážíte? Uveďte příklady z literatury.
6. Jaký hrdina se vám nelíbí? Proč?
7. O čem byste chtěli číst? (např. o jakých lidech?)
8. Která díla naší i cizí literatury se vám nejvíce líbila? Proč?
9. Co čtete raději: psychologický, historický, společenský román, cestopis, životopis, dobrodružnou literaturu? Proč? (Uveďte konkrétní příklady).

2 Rozhovor - bližší údaje nejsou uvedeny.

B/ Vzorek:

376 jedinců, studujících JŠŠ Jana Nerudy v Praze

v Hellichově ul., průmyslové školy v Praze- Betlémské ulici a učňů a učednic n.p. Tesla, Strašnice. Věkové rozmezí: 15 - 18 let.

C/ Metodika zpracování:

Kvantitativní popis získaného materiálu.

Výsledky a hlavní zjištění výzkumu:

Z knih, které silně působily na dotazované, jsou nejčastěji uváděny: Dumas: "Tři mušketýři", Polevoj: "Příběh opravdového člověka", Fučík: "Reportáž psaná na oprátce", Rollandův: "Petr a Lucie", May: "Winnetou", Ostrovskij: "Jak se kalila ocel". Nejoblíbenější literární hrdinové - pilot Meresjev, Pavel Korčagin, Andrej Bagár, Helenka Skřivánková, stařec z Hemingwayovy novely "Stařec a moře" - jsou obdivováni především pro svou čestnost, statečnost, odvážnost a pevnou vůli; dotazovaní čtou nejraději dobrodružnou literaturu, cestopisy a monografie o význačných osobnostech.

Podle výsledků průzkumu nejoblíbenějšími autory jsou: Jirásek, Němcová, Neruda, Dumas, Hugo, Verne, Čapek, Hašek.

Hodnocení:

Vzhledem k metodice výzkumu (týká se zvláště konstrukce dotazníku a zpracování materiálu) jsou výsledky zcela nepoužitelné.

FUNKOVÁ, Miloslava: Sebevzdělání pracujícího dorostu.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1961. 134 s., příl.: dotazníky.- Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 97 záz. - Signatura FON: H 180.

Cíl výzkumu:

Získat materiál, na jehož podkladě by bylo možno posoudit skutečný stav sebevzdělání pracujícího dorostu.

Uspořádání práce.

1. kapitola: podstata sebevzdělání, 2. kapitola: historický vývoj sebevzdělání u nás, 3. metodika výzkumu, rozbor získaného materiálu. - Závěry.

Metodika:

A/ použité metody a techniky: dotazníkové šetření, dotazník byl ověřován předvýzkumem; zjišťoval zvl. jaké plány má dotázaný do budoucna (podle povolání ap.), jaké má odborné a kulturní zájmy a jak je uspokojuje.

Standardizovaný rozhovor.

B/ Vzorek:

Zemědělský a průmyslový dorost (jen chlapci), celkem 258 respondentů.

C/ Metodika zpracování:

Výsledky získané kvantitativním vyhodnocením jsou průběžně komentovány.

Výsledky hlavní zjištění:

se týkají především četby odborné literatury. Tuto literaturu čte pouze 27 % dotazovaných učňů průmyslových oborů, 21% učňů zemědělských oborů.

Četba krásné literatury byla zjišťována jen okrajově. Z hlediska žánrů je nejoblíbenější literatura dobrodružná, cestopisná, vědecko-fantastická a humoristická.

Zhodnocení:

Smyslem práce bylo určit podíl četby na sebevzdělání mládeže, nikoli provést rozbor čtenářských zájmů jako jedné z kulturních aktivit. I v tomto směru však práce splnila

svůj cíl jen částečně - četba je zkoumána odtrženě od ostatních forem sebevzdělání, její skutečný podíl na sebevzdělání - /zvl. pokud jde o intenzitu a význam/ není přesně objasněn.

DOHNALOVÁ, Emilie: Propagace knihy v rozhlase. Diplomová práce. Praha, Katedra knihovnictví ION 1961. 119 s.- Strojopis. - Bibliogr. použité lit. 33 záz. - Signatura FON: H 175.

CÍLE PRÁCE:

Autorka podává historický přehled rozhlasové propagace literatury a jejího vlivu na ohlas literárních děl ve sféře jejich vlastní nezprostředkované působnosti. V tomto smyslu se zabývá jednotlivými druhy literatury (literaturou politickou a společenskovednou, naučnou, uměleckou a dětskou. Poznámky o čtenářských zájmech se v práci objevují jen sporadicky in margine hlavního tematu.

VRABEC, Václav: Rozbor čtenářských zájmů důstojníků čs. letectva. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1961. 155 s. Příl.: dotazník, osnova rozhovoru. - Strojopis. - Bibl. použité liter. 54 záz. - Signatura FOM: H 194.

Cíl výzkumu:

".... poznat zájmy důstojníků letectva, poznat zvláště jejich čtenářské zájmy i stav jejich uspokojování... přispět knihovníkům letištních klubů... k lepšímu poznání jejich čtenářů - důstojníků a tím přispět ke zlepšení jejich individuální práce se čtenáři - důstojníky československého letectva-".

Uspořádání práce:

1. kapitola - obecně o čtenářských zájmech a jejich motivaci. 2. kapitola - údaje o metodice výzkumu a vlastní rozbor čtenářských zájmů důstojníků. 3. kapitola - kritické zhodnocení práce knihoven letištních klubů. Závěr - návrhy na zlepšení práce s knihou a se čtenářem v letectvu.

Metodika:

A/ Použité metody a techniky:

1. studium dokumentů - tj. analýza čtenářských listů, vedených knihovnami letištních klubů a zachycujících výpůjčky každého čtenáře.

2. nestandardizovaný rozhovor - osnovu rozhovoru tvořily v podstatě otázky uvedené v odst. Cíle výzkumu.

3. dotazníkové šetření bylo provedeno a/ mezi knihovníky letištních klubů (dotazník zjišťoval situaci knihovny), b) mezi důstojníky čs. letectva (tyto dotazníky byly zasílány respondentům prostřednictvím náčelníků letištních klubů; návratnost byla 10%.

B/ Vzorek:

266 náhodně vybraných důstojníků čs. letectva.

C/ Metodika zpracování:

Materiál získaný kvantitativním vyhodnocením je systematicky komentován.

Výsledky a hlavní zjištění výzkumu:

Jen velmi malá část důstojníků čte systematicky. Výběr a nákup knih je silně ovlivňován členstvím v klubech (zvl. v

Klubu čtenářů, jehož členem je 50% dot.), doporučováním známých, rozhlasem, tiskem a doporučením knihovnice.

Vypůjčky z knihovny letištního klubu tvoří asi 25% veškeré četby důstojníků, zbytek tvoří knihy koupené a vypůjčené od kamarádů a známých.

Neuspokojivý je stav studia technické literatury (zvl. u důstojníků - techniků); naprosto nedostačující je studium vojenské odborné literatury.

Pořadí oblíbených autorů : Jirásek, Balzac, Čapek, Sienkiewicz, Ehrenburg, Hašek, Maupassant, Vachek, Hanzelka + Zikmund, Dumas, Neff, Řezáč, Sedláček, Zola, Amado, Fiker, Kubka, Makarenko, Olbracht, Otčenášek, Pujmanová, Šolochov, Tolstoj. Pořadí zapůjčovanějších autorů: Vachek, Sienkiewicz, Tolstoj, Balzac.

Výzkumem bylo též zjištěno, že důstojníci postrádají novější překlady Dumase, Londona, Balzaca, Maupassanta, dále literaturu cestopisnou a humoristickou, knihy o našich vojácích v Rusku, o středověkých a napoleonských válkách a o životech významných osobností.

Hodnocení:

Výzkum byl zřejmě pečlivě připraven i proveden. Hlavní zjištění jsou přehledně uspořádána a poskytují základní informace o čtenářských zájmech (do jisté míry i o skutečné četbě) důstojníků čs. letectva. Pokud jde o kvalitativní zpracování: výsledky jsou pouze vysvětlovány, nikoli interpretovány.

HEKL, Bedřich: Mladí a verše. - In: Čtenář, roč. 14, 1962, č.5, str. 163-164.

I. Cíl:

zjistit vztah k poezii u studentů Pedagogického institutu v Gottwaldově.

III. Metodika akce není v článku popsána, pravděpodobně šlo o akci dotazníkovou.

IV. Vzorek: 82 studentů PINu v Gottwaldově, z toho 48 dívek, 34 chlapců.

V. Zjištěné výsledky:

78% chlapců a 72% dívek čte prózu, zbytek poezii. Chlapci dávají přednost próze hlavně pro její větší srozumitelnost a jasnost; řada z nich čte kromě toho i poezii, ale prózu má ve větší oblibě. U dívek se zjistilo toto pořadí obliby básníků: 1.) Wolker (24x), 2.) Nezval (10x), 3.) Neruda (7x), 4.-5. Seifert, Mikulášek (6x), 6. Bezruč (5x), 7.-10. Máchla Šotola, Puškán, Kohout (4x), 11. - 14.) Ludvík a Milan Kundera, Ščipačev, Shakespeare: Sonety (3x), 15. - 21.) Kapoun, Branislav, Halas, Aragon, Neumann, Sládek, Hrubín (2x). V článku jsou dále uvedeni i básníci, kteří byli ve výzkumu jmenováni 1x.

U chlapců je toto pořadí obliby: 1.) Wolker (14x), 2.) Neruda (13x), 3.) Nezval (10x), 4.) Máchla (5x), 5.) Vrchlický (3x), 6.-8.) Ludvík Kundera, Hálek, Ščipačev (2x). Autor dále jmenuje i autory, kteří byli respondenty uvedeny 1x.

VI. Zhodnocení:

Článek má význam pouze jako informace o oblibě básníků na jedné vysoké škole; i po této stránce jsou však výsledky pravděpodobně zkresleny tím, že jde o studenty, kteří se připravují na učitelské povolání a u nichž se proto klade důraz na povinnou četbu v míře daleko větší.

MÁLEK, Rudolf: O našich dětských knihovnách a o výchovném a vzdělávacím působení knihou na děti a mládež. - In: sb. Knihovna. Sv.4. Praha, SPN 1962, str. 215-246.

Podává nástin historie práce se čtenářem dětským od 17. stol. po současnost, pojednává o úkolech jednotlivých oddělení (pro nejmladší čtenáře, pro starší děti, odd. pro dospívající mládež), shrnuje problémy práce s dětmi předškolního věku a s dospívající mládeží, poukazuje na využití katalogů, kartoték a bibliografií v práci s jednotlivými věkovými kategoriemi, probírá zásady individuální a kolektivní práce se čtenářem (zvl. recitace, besedy, konference, exkurze do knihovny, čtenářské kroužky) a shrnuje nedostatky i stanovuje další úkoly. Ve studii se vychází ze čtenářských zájmů dětí a mládeže, podložených knihovnickou zkušeností, nikoliv však statistickými údaji.

MAZURKOVÁ, Zdenka: Řízení četby dospívající mládeže.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1962. 101 s. - Strojopis.-

Bibl.použité literatury 45 záz.n.- Signatura FON: H 303.

CÍL VÝZKUMU:

Autorka uvádí tento cíl práce: provést a zpracovat výsledky výzkumu četby mládeže tak, "aby se zjistilo, jaký druh četby je mládeží nejvíce vyhledáván, co je příčinou obliby určitých literárních žánrů a co je příčinou nezájmu o jiné.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

V první kapitole autorka podává historický přehled vývoje četby až po současnost. V druhé kapitole se vymezují psychologické zvláštnosti dospívání s přihlédnutím k tomu, jak se tyto zvláštnosti odrážejí ve čtenářských zájmech dospívající mládeže. Třetí kapitola práce pak obsahuje popis a výsledky výzkumu čtenářských zájmů dospívající mládeže; ve čtvrté autorka navrhuje organizační a metodická opatření, která by měla vést k účinnějšímu řízení četby dospívající mládeže. Stručné shrnutí a závěr.

METODIKA VÝZKUMU:

A/ Použité metody a techniky:

Nestandardizovaný rozhovor (o vztahu k rodičům, k spolužákům a přátelům, k dospělým lidem - učitelům, mistrům a vychovatelům, o vztahu chlapců k děvčatům a naopak, a dále o vztazích k politickému dění a životních cílech).

Dotazníkové šetření, které sestávalo z předvýzkumu a vlastního výzkumu, když na podkladě výsledků obdržенých při předvýzkumu byly korigovány otázky posléze použité i při vlastním výzkumu. Otázky se týkaly formálních okolností četby (otázka 1 - 3), dále se pak sledovala popularita literatury vůbec a rovněž oblíbenost jednotlivých druhů beletrie a tisku, čítaje v to i literární kyč a podobně (otázky 4 - 9).

B/ Vzorek

Technikou dotazníkového šetření bylo zkoumáno celkem 430 respondentů, z toho 30 (žáků SVVŠ) v předvýzkumu. Pokud jde o první část výzkumu, bylo formou nestandardizovaného rozhovoru

zkoumáno 17 chlapců a 18 dívek. Z celkového počtu 465 zkoumaných žáků ve věku 14 až 18 let jich bylo 180 ze SVVŠ, 150 z odborných škol a 115 ze škol učňovských. Další údaje (pohlaví, místo výzkumu) chybí.

C/ Metodika zpracování

V první části výzkumu (nestandardizovaný rozhovor) je zpracování nahrazeno až příliš volnými úvahami nad výsledky, které, což je stejně v důsledku toho vedlejší, jsou beztak ponechány v původním nedotčeném stavu (číselné údaje nejsou ani převedeny na procenta). Pokud jde o dotazníkové šetření, zde nelze hovořit o metodě ani v širším slova smyslu, protože se jen uvádějí vybrané odpovědi na otázky dotazníku bez jakýchkoliv dalších úprav.

VÝSLEDKY A DALŠÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Výsledky jsou uvedeny, jak to komentuje sama autorka, "pouze souhrnně" a, jak dále podotýká, "nelze je samozřejmě zevšeobecňovat", nicméně se však domnívá, "že v hrubých rysech odpovídá tato charakteristika zájmů dospívající mládeže skutečnosti". Světlym momentem výše komentovaných úvah jsou pouze příležitostné rozbory diferenciací zájmů podle pohlaví. Jinak výsledky celého výzkumu nejsou validní.

HODNOCENÍ:

Zpracování je nahrazeno pouhou enumerací těch výsledků, o nichž autorka zjistila, že se shodují beze zbytku s výsledky starších výzkumů ("skutečnost"). Místo hypotézy zaujímá apriorní představa (viz úvod k celé diplomové práci), právě tak jako závěry jsou zaměněny za představy posteriorní /"závěrem možno říci, že mládež si žádá od spisovatelů zobrazení života v celé jeho složité mnohotvárnosti"/. Vakuum mezi nimi vyplňuje pasivně reprodukováný materiál.

NAKONEČNÝ, Milan: Literární zájmy studující mládeže.-
In: sb. Knihovna. Sv.3 Praha, SPN 1962, str.381-401.

I. Cíl práce: rozbor výsledků výzkumu literárních zájmů posluchačů některých pražských vysokých škol a absolventů jedenáctiletých SŠ, provedeného v roce 1957.

II. Uspořádání práce: charakteristika výzkumu s přehledem otázek a jejich zhodnocením - tabulky 10 nejoblíbenějších knih u hochů a dívek - analýza odpovědí na 10 otázek dotazníku.

III. Metodika: anonymní dotazník o 10 otázkách s příloženou instrukcí k vyplnění formuláře.

IV. Vzorek: 135 respondentů (69 hochů a 66 dívek) z řad studentů některých pražských vysokých škol a absolventů JSŠ (bližší údaje neudány).

V. Zjištěné výsledky:

1.-3. otázka: Vypište 10 nejoblíbenějších knih cizích i našich autorů v próze i poesii. - Máte raději poesii nebo prózu? - Dáváte přednost lyrice před epikou nebo naopak?

Tabulky nejoblíbenějších knih - viz příložená fotokopie.

Obliba knih u děvčat je označena za koncentrovanější, výběr však zároveň za méně rozhodný, konservativnější a užší. Protože do tabulek byly zahrnuty pouze jednotlivé knihy, nelze z ní usuzovat na oblibu autorů; podle autora statí se u hochů nejčastěji vyskytoval K.Čapek, Shakespeare, Šrámek, Balzac, Jirásek, Neruda, Němcová, Světlá, Hugo a Zola; u děvčat K.Čapek, Němcová, Rolland, Neruda, Šrámek, Jirásek, Světlá, Balzac a Hugo. Dále jsou srovnávány literární zájmy předválečných generací s respondenty; i v této části studie se uplatňuje atmosféra 50.let.

Ve výběru se objevují knihy, oblíbené ve všech čtenářských kategoriích (např. Mitschell, Stendhal, Schulz), knihy, které vzbudily ohlas (Ščipačev), některé odpovědi svědčí o nahodilosti zájmu (např. uveden vedle sebe Aldington a Holeček). Za typicky mládežnickou literaturu jsou označeni Šrámek, Wolker, Mácha, Nezval, K.Čapek. Velmi málo pozornosti věnovali respondenti současné čes.literatuře, zvl.poezii (P.Kohout téměř nepovšimnut); největší pozornost upoutali Kunderovy "Monology". Básníci starší generace byli uvedeni rovněž zřídka, poměrně nejčastěji Seifert. Ze současné prózy byla poměrně nej-

častěji jmenována Frýdova Krabice živých, Otčenáškův Občan Brych a Sedlmayerové Každé jaro pampelišky.

Sovětská literatura byla uváděna zřídka, relativně nejvíce Fadějevova Mladá garda, Gorkého Matka, díla A.N.Tolstého, Erenburg, Polevoj a Makarenko.

Haškův Švejk je zajímavý pro srovnání zájmů hochů (na 1.místě a 31,8%) a dívek (3%). Dívky uváděly více poezie než hoši (mezi 10 knihami u hochů průměrně 3 básnické sb., u dívek 6). Vyhledávají více erotické motivy (vyjádřily se o nich zvl. v odpovědích na ot.4, 5, 8), jimiž je mj. motivován i výběr Mitchellové, Puškina, Rollanda (Petr a Lucie), Šrámka (Stříbřný vítr), Glazarové (Advent), Nezval (Manon Lescaut), Ščipačeva, Wolker. Hochy přitahuje víc humor (Hašek), dobrodružství (Dumas, Toman, Jirásek), příroda a širší společenská problematika. Několik dívek uvedlo, že čtou "Večery pod lampou" a Červenou knihovnu", zvláště když jsou unaveny, při čemž si uvědomují nízkou hodnotu této literatury.

Dívkám je bližší spíše emocionální než myšlenková stránka lit., hoši jsou sice, zejména v určitém vývojovém období sentimentálnější než děvčata, ale v lit. zájmech se to neodráží.

4.otázka: Co očekáváte od lit. nebo co má být smyslem lit. podle vás.

Odpovědi byly značně individuálně odlišné. Hoši zdůrazňovali spíše obecné problémy, dívky subjektivní. Podle hochů má literatura učit žít, má být pramenem estetických i etických hodnot, prostředkem poznání skutečnosti; někteří se vyslovili pro estetizující a formalistickou literaturu. Řada respondentů se zabývala kritikou současné lit. (zvl. socialistický realismus 50.let), již vytýkali schematismus, násilný optimismus, deklarativnost ap.

Podle názoru dívek má být literatura umělecká, krásná. Jejich požadavky se přikláněly spíše k egocentrismu, byly méně kolektivistické než u hochů. Nevyskytly se u nich formalistické sklony.

5.otázka: Ztotožňujete svou životní zkušenost s obsahem některých knih? Kterých?

Téměř čtvrtina hochů odpověděla záporně, dívek bylo méně. Hoši připouštěli pouze částečné ztotožnění s hrdinou,

kteří se srovnávali s některými kladnými i zápornými hrdiny. Dívky postupovaly emocionálněji a uváděly např. tyto postavy: Zoja Kosmoděmjanská, Nataša (Vojna a mír), Helena Skřivánková a Zdena Nedvědová (Život proti smrti), Jana (Vlčí jáma). Odraz určitých životních zkušeností a názorů nacházely v Anně proletářce, Manželství soudce Timberlana (Lewis), Anně Karenině, Každé jaro pampelišky (Sedlmayerová, 4.5%), Okouzlené duši a Janu Kryštofovi, Křížové cestě, Očistci (Cronin), Životě (Maupassant), Robinsonce. Hoši uváděli např. zvl. Šrámka (hl. Stříbrný vítr), Gorkého, Stendhala, Jiráska, Scheinpflugovou.

6. otázka: Jak často si kupujete a jak často si půjčujete knihy?

Otázka nebyla správně pochopena a proto nemohla být přesně kvantitativně vyhodnocena. Hoši si kupují knihy o něco častěji než děvčata, které knihy více dostávají. Koupě respondentů závisí na ceně knihy. Poměrně málo častý je nákup v antikvariátu. Více hochů než dívek nekupuje knihy vůbec (7,2% proti 3%). Dívky jsou častěji členy edic a klubů. Hoši kupují více odb.literaturu a o málo častěji si knihy půjčují.

7.otázka: Dáváte přednost filmovému přepisu před knihou?

Filmu dává přednost jen 10% hochů a 1,5% dívek. Filmu se vytýkala především nemožnost přesného přepisu, menší výstižnost, technická omezenost, znásilňování představitosti. Při rozhodování v konkrétních případech hrála důležitou roli okolnost, zda četba předcházela filmu či za ním následovala, zvl.u filmů velmi výrazných; specifické je také postavení filmů výpravných. K rozporům dochází např. v případě pevně zafixovaných představ o postavě (Švejk).

8. otázka: Působila na vás nějaká kniha zvlášť hluboce? Čím?

Na otázku vůbec neodpovědělo daleko více hochů než dívek. Děvčata se velmi často vyslovovala o psychologickém působení a za příklady uváděla Annu Kareninovou, Hamleta, Terezu Etienovou (Knittel), Stříbrný vítr. Dívky byly více zaujaty citovými problémy (přes 12% respondentů) a hlavně pak láskou.

Pokud se hoši vyjádřili, zabývali se psychologíí lit. obsahu, schopností vyvolávat nálady a sthenické city. Působí

na ně osudy hrdinů, hrdinství, humor, humanismus a vystižení charakteru postav, společenské konflikty, řešení situace, výstižnost, filosofie lidské existence, boj za ideály a líčení přírody.

9. otázka: Co soudíte o současné světové a naší literatuře?

Přes 30% hochů a 16% dívek se výslovně doznalo, že současnou světovou literaturu neznají. Starší česká literatura je preferována před současnou, jíž se vytýká jednostranné zaměření, povrchní analýza, opomíjení individuálních problémů na úkor kolektivních, nedostatek fantazie, malý okruh témat, nerealističnost, umělost konstrukcí. Dívky kritizovaly přehnanou tendenčnost, schematičnost, přílišnou idealizaci, nepřesvědčivou ideovost, frázovitost, šablonovitost; ocenily si Občana Brycha, Ročníku jednadvacet, Pujmanové, Řezáče, Glazarové, Majerové, Nezvala, z knih zvl. Krabice živých, Maminky (Seifert), Kunderovy Monology, Hrubínovy poezie.

10. otázka: Čtete, i když jste unaveni ?

Jen 7,5% děvčat nečte v době únavy, u hochů téměř 1/4. Respondenti většinou nerozlišovali mezi duševní a tělesnou únavou. Chlapci v době únavy čtou raději napínavou četbu, knihy s lehkým obsahem a humoristickou lit., což souvisí s větším promyšlením četby u hochů a tedy nutností většího soustředění. Dívky dávají při únavě přednost lehčí literatuře a pohádkám. U hochů lze konstatovat větší sklon k systematické, pravidelné četbě.

VI. Zhodnocení:

Cíl práce nemohl být zcela splněn, protože vzorel byl nízký a nato jeho složení není podrobněji objasněno ("študenti některých pražských vysokých škol a absolventi JSS"). Nedo- statkem je nevyužití statistického zpracování, které se pro- jevuje i tím, že kromě obou tabulek je použito vyjádření procenty nebo absolutními čísly pouze vyjimečně. Interpreta- ce některých výsledků je poznamenána duchovní atmosférou 50. let, která se ovšem odráží především ve výsledcích samých. Velmi cenný je psychologický rozbor čtenářských zájmů a je- jich motivace, zvl. pokud jde o specifické rysy četby hochů a dívek; v tom lze spatřovat základní smysl a přínos práce.

HYHLÍKOVÁ, Ludmila: Čtenářské výzkumy N.A.Rubakina a jejich ohlas u nás. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1962. 118 s., příl. -
Strojopis.- Bibliografie použité literatury 80 záz. -
-Bibliografie prací N.A.Rubakina 67 záz.

První kapitola je věnována prehistorii výzkumu vlivu četby před Rubakinem v Rusku (ankety, které byly uspořádány na popud L.N.Tolstého) a v západní Evropě (po roce 1900). Tato část má pro svou přehlednost značnou informativní hodnotu. Druhá kapitola obsahuje biografické údaje o Rubakinovi, široce pojatý rozbor Rubakinových prací s přehledem kritických ohlasů. Dále je posouzena otázka významu Rubakina pro studium četby u nás. Největší hodnotu, co se předmětu rešerše týče, představuje čtvrtá kapitola, v níž je podán přehled současného stavu výzkumu vlivu četby a metodologických problémů z toho vyplývajících. Vychází se přitom ze systematického popisu jednotlivých technik (nestandardizovaný rozhovor, pozorování, dotazníkové šetření) a jejich srovnání co do účinnosti při použití za různých podmínek. Dále jsou stanoveny míry nutnosti jejich přizpůsobení těmto lišícím se podmínkám, zásady postupu při aplikaci jednotlivých technik jsou minuciózně analyzovány, takže tato část práce má mj. i funkci instruktážní.

Závěrem lze říci, že poznávací hodnota stěžejních partií studie je evidentní a je tedy možno s ní počítat.

PLEVA, Josef Věromír: Svět dítěte a kniha. Praha, SNDK 1962.
121 s. - "Knihnice Zlatého máje". Blok 1.

Sborník kratších esejistických statí, příležitostných projevů, úvah, vzpomínkových črt a výroků spisovatele Plevy. Z relativně závažnějších statí uvádíme: "Cesta k dětské duši" (úvaha o psychologii dětského čtenáře), "Dětský hrdina a čtenář" (o požadavcích dětí na literárního hrdinu), "Umělecký experiment v tvorbě pro děti" (ohlas diskuse, kterou vyvolaly ilustrace St. Kolíbala v knize Strom pohádek, vyd. SNDK 1959 - kritické výhrady k experimentům ve výtvarné výzdobě dětské knihy).

PALIČKOVÁ, Vlasta: Vliv techniky na četbu mládeže a dospělých.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1962. 60 s. - Strojopis.-

Bibl.použité lit. 3 záz. - Signatura FON: H 293.

CÍL PRÁCE:

"....na základě průzkumu podat přehled vzniku zájmů technického rázu u mládeže se zřetelem k volbě povolání a.... naznačit, jak souvisí s četbou příslušné technické literatury."

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola - propagace technické literatury v knihovnách; 2. kapitola - průzkum technických zájmů mládeže před volbou povolání a v povolání a jejich odraz v četbě; 3. kapitola - vliv techniky na čtenářské zájmy dospělých.

O METODICE A HLAVNÍCH ZJIŠTĚNÍCH VÝZKUMU

nelze referovat jednak pro nedostatek příslušných údajů, jednak proto, že není zřejmé, do jaké míry je text zpracováním výzkumného materiálu.

BURGETOVÁ, Jarmila: Malá moderní encyklopedie. Polytechnická knihnice. Dobrý vítr. Závěry z průzkumu využívání těchto edic v lidových knihovnách.- IN: Metodický zpravodaj, 1962, č.4, s. 26.

CÍL PRŮZKUMU: viz podtitul. Průzkum byl proveden v říjnu 1962 v Jihočeském kraji, kde bylo navštíveno celkem 10 lidových knihoven, a v listopadu v Jihomoravském kraji, kde bylo navštíveno rovněž 10 knihoven.

METODIKA: příslušné údaje nejsou uvedeny.

VÝSLEDKY: "Malá moderní encyklopedie" je využívána méně ve vesnických knihovnách než v městských; mezi nejpůjčovanější svazky patří: Einstein: Fysika jako dobrodružství poznání, dále publikace Cesty moderní matematiky, Člověk v meziplanetárním prostoru.

"Polytechnická knihnice" - nejvyhledávanější svazky jsou: Radiotechnika pro každého, Škola fotografie a zvl. řada publikací III.řady této knihnice, "Udělejte si sami".

Velmi oblíbená edice je "Dobrý vítr", nedostatkem knih, které zde vycházejí, je nekvalitní vazba.

ZHODNOCENÍ: posoudit předkládaná zjištění nelze pro nedostatek údajů. Průzkumnou technikou byl pravděpodobně rozbor statistiky výpůjček.

LEDERER, Jiří: Na kus řeči za vesnickým čtenářem. - In:
Plamen, roč. 5, 1963, č.1, s.87-92.

Individuální akce, která sledovala znalost současné české literatury, zejména intenzitu četby, jména autorů, tituly a přání vesnických čtenářů.

HROCH, Karel: Co zajímá patnáctileté. - In: Čtenář, roč.15, 1963, č.3, s.94.

CÍL PRŮZKUMU: zjistit čtenářské zájmy 36 žáků ZDŠ v Chrudimi.

METODIKA: průzkum byl proveden pomocí ankety. Bližší údaje nejsou uvedeny.

VÝSLEDKY: 11 žáků čte nejraději dobrodružnou literaturu, 5 žáků literaturu fantastickou, 3 žáci mají v oblibě literaturu "ze školního života". Mezi oblíbenými autory je jmenován nejčastěji J. Gagarin ? (5x), R. Kalčík (3x), V.Kocourek, F.Ťopek E. Bass, J.Verne, V.Mrštík (všichni 2x). 80% žáků uvedlo, že nikdy nenavštívili žádnou lidovou knihovnu.

ZHODNOCENÍ: článek je velmi matnou ilustrací čtenářských zájmů žáků jedné z tříd ZDŠ v Chrudimi.

CHUDÍKOVÁ, Magda: Průzkum prázdninové četby. - In: Čtenář, roč. 15, 1963, č.6, s.188.

CÍL PRŮZKUMU: zjistit frekvenci a náplň prázdninové četby žáků 6.-9. ročníků několika ZDŠ v Bratislavě.

VZOREK: 1566 jedinců.

METODIKA: průzkum byl proveden pomocí dotazníkového šetření.

VÝSLEDKY: průměrný počet knih přečtených v letních prázdninových měsících je u chlapců 3,9, u dívek 4,7.

Na otázku "Jaké knihy jste četl o prázdninách" bylo uvedeno celkem 1400 titulů - z hlediska žánrů jde nejčastěji o literaturu dobrodružnou (uvádí 1369 žáků), dále o literaturu "z minulosti" (404 žáci), pohádky (218 žáků), "o současnosti" (66 žáků). Mezi autory prázdninové četby jsou nejčastěji jmenováni Verne, Mosov, Král, Ondrejov, Cooper, Čepčková, Moric.

Jako nejoblíbenější z přečtených knih jsou označovány: Timur a jeho parta, Čenkovej děti, Babička, Tajuplný ostrov, Odvážná školačka, Velké trápení, Děti kapitána Granta.

ZHODNOCENÍ: pro pouze orientační charakter průzkumu nelze jeho výsledky zobecňovat.

rn /=   /: Dospívající mládež a kniha. - In: Čtenář,
roč.15, 1963, č.12, s.389.

Článek pojednává o adaptacích v pražské Městské lidové knihovně a o vzniku oddělení pro mládež v této knihovně - mj. však obsahuje též několik údajů o četbě mládeže, navštěvující MLK.

Podle těchto údajů jsou velmi žádané knihy vycházející v edici "Život kolem nás" - z nich zejména Hanušova "Jana", Holubův "Anděl na kolečkách" a Šťastného "Chodníky z bláta". Další oblíbenou edicí je "Smaragd".

Ze zahraničních autorů je často půjčován Hemingway, Feuchtwanger a Aragon, z autorů vědecko fantastické literatury Babula, Běhounek, Jefremov, Lem a Bradbury.

Uvedené údaje zřejmě nejsou výsledkem organizovaného průzkumu.

JANKO, Jozef: Průzkum četby mladých. - In: Čtenář, roč. 15, 1963, č.12, s.396.

Stručná informace o průzkumu četby, který byl proveden v r.1961 mezi žáky 6.-9. tříd několika ZDŠ na Slovensku.

Byli zjištěni tyto oblíbení autoři: Verne, Moric, F. Král, L.Zúbek, M.Jančová, J.Horák, P.Jilemnický, F.Hečko, Čepčková.

Pro nedostatek údajů nelze blíže referovat o metodice a dalších výsledcích průzkumu.

IRMLER, Ján: Ako je zastúpená a ako sa číta beletria v ľudových knižnicách. In: Knižovník, roč.8, 1963, č.8, s.255.

CÍL PRŮZKUMU: ". . . . . zjistit, jak jsou zastoupena v knihovnách díla našich současných autorů a jak jsou čtena."

METODIKA: informace byly získány rozбором statistických výkazů knihoven v martinském okrese - zkoumány byly knihovny v 25 - 30% obcí.

VÝSLEDKY: podle statistiky výpůjček byla nejčtenější knihou r.1962 Mnačkova "Smrt si říká Engelchen", na dalších místech jsou: František Hečko: "Červené víno", Petr Jilemnický: "Kronika", M.A.Šolochov: "Tichý Don".

Článek se zmiňuje též o blíže neurčeném výzkumu četby, který byl proveden na Slovensku v r.1956. Výzkumní pracovníci tehdy navštívili všechny domácnosti v několika obcích (hovořili celkem s 1406 jedinci). Tehdy zjištěné pořadí nejčtenějších knih: Hečko: "Dřevěná dědina", Polevoj: "Příběh opravdového člověka", Gorkij: "Matka", Hanzelka + Zikmund: "Afrika snů a skutečnosti", Ažajev: "Daleko od Moskvy", Jilemnický: "Pole neorané", Němcová: "Babička". Nejčtenějšími autory byli tehdy Hečko, Jilemnický, Verne, Polevoj, Gorkij, Mižňanský, Král, Hanzelka + Zikmund, Sládkovič.

DRTINA, Jaroslav: Bilance a program. Poznámky knihovníka z vědeckého soustředění v Liblicích ve dnech 16.-18.prosince 1963.

O současné situaci a perspektivách výzkumů četby, jimiž se katedra knihovnictví Institutu osvěty a novinářství podílí na řešení státního vědecko výzkumného úkolu "Výchova a vzdělávání pracujících v komunistické společnosti."

BEDNAROVA, Olga: Funkce vědeckých knihoven při zvyšování kvalifikace pracujících. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 101 s., příl.: dotazník, děrné štítky.- Strojopis.- Bibl. použité literatury 25 záz. - Signatura FON: H 353.

CÍL PRÁCE:

Dvě kapitoly práce jsou věnovány výsledkům výzkumu, jehož cílem bylo zjistit, jak plní některé brněnské knihovny (zvl. Státní vědecká knihovna) svou funkci zprostředkovatele odborné literatury dálkově studujícím.

METODIKA:

Jedinou výzkumnou technikou bylo dotazníkové šetření; dotazník zjišťoval, jak čtenář využívá nejrůznějších odborných služeb knihovny, jak je s nimi spokojen, příp. jaká zlepšení navrhuje. Skutečná četba odborné literatury nebyla zjišťována.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ:

Používání odborných služeb knihovny je určeno charakterem požadavků čtenáře. Výzkum prokázal, že o existenci těchto služeb (novinková a bibliografická služba, meziknihovní výpůjční služba ap.) ví průměrně 60% čtenářů, využívá jich však pouze 25 %. Kritiky a návrhy na zlepšení odborných služeb jsou často projevem neinformovanosti (čtenáři požadují zavedení služeb, které jsou knihovnou běžně poskytovány). Oprávněné jsou však stížnosti na dlouhou čekací dobu při vypůjčování literatury a na nedostatečné doplňování zahraniční literatury.

ZHODNOCENÍ:

Meritorní výsledky se týkají pouze činnosti Státní vědecké knihovny v Brně a činnosti některých fakultních knihoven brněnských vysokých škol.

KULÍŘ, Vratislav: Četba poesie a metody její propagace.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 235 s. - Strojopis.-

Bibliogr. použité lit.235 záz. - Signatura FON: H 371.

CÍL PRÁCE:

Je stanoven značně široce. Autor se snaží jednak stanovit specifické znaky poesie, jednak oblasti jejího sociálního působení. V prvním bodě podává nepřiliš souvislý výklad o poezii a jejím působení, v druhém se pokouší její sociální aspekty dokumentovat empirickým výzkumem.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola: základní pojmy a hlediska, 2. kapitola: úloha poesie v procesu komunistické výchovy, 3. kapitola: teoretické otázky výzkumu četby, 4. kapitola: rozbor materiálu získaného výzkumem.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: nestandardizovaný rozhovor bylo zjišťováno působení četby poesie, zdroje, vztah četby poesie k ostatním zájmům respondenta ap.

B/ Vzorek: 837 jedinců, o způsobu výběru se autor nezmiňuje.

C/ Metodika zpracování: kvantitativní vyhodnocení je zachyceno v tabulkách; vedle těchto údajů autor uvádí také typické odpovědi, které mají dokumentovat vyjimečné korelace.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU: viz tabulky.

ZHODNOCENÍ:

Své nepřiliš jasně formulované záměry splňuje práce jen částečně. Její první část, jak bylo řečeno, je málo souvislá. Forma rozhovoru, který je jedinou technikou, zejména jeho nejednostnost v hlavních bodech, je závažnou překážkou při srovnávání údajů.

KROUPOVA, Zdenka: Výchovný a vzdělávací význam četby členů brigád socialistické práce. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 114 s. Příl: 2 vyplněné dotazníky. - Strojopis.- Bibliogr.použité literatury 58 záz.- Signatura FOM: H 368.

CÍL PRÁCE:

Jedna kapitola práce je věnována výsledkům a stručnému hodnocení průzkumu četby, jehož cílem bylo: 1. pokusně stanovit čtenářské charakteristiky některých členů dvou brigád socialistické práce, 2. určit jakými formami a metodami by měli postupovat knihovníci při práci se členy BSP.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. Kapitola: obecně o výchovném a vzdělávacím působení beletrie a naučné literatury. 2. kapitola: o významu a funkci četby členů brigád socialistické práce. 3.kapitola: hodnocení metod a forem práce knihovny se čtenáři - členy BSP. 4. kapitola: stručně o průzkumu: vytyčené cíle, charakteristika zkoumaných brigád soc.práce, čtenářské charakteristiky čtyř jedinců, zhodnocení.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: dotazník, rozhovor, studium dokumentů.

Dotazníkové šetření - dotazník se skládal pouze z otázek zaměřených k respondentově četbě a jeho vztahu k veřejným knihovnám.

Nestandardizovaný rozhovor - otázky byly rozděleny do čtyř skupin: 1. vývoj vztahů k četbě (kdy začal respondent číst, náplň jeho tehdejší četby a některé její formální okolnosti), 2. současné čtenářské zájmy a jejich motivace, 3. četba odborné literatury, 4. názory na práci knihovny.

Studium dokumentů - tzn. kronik obou brigád a zápisů z jejich schůzí.

B/ Vzorek:

tvořili členové dvou brigád socialistické práce, náhodně vybraných v podniku ČKD Praha. Počet: 14 jedinců.

C/ Metodika zpracování:

Údaje získané zmíněnými technikami autorka použila k vypracování "čtenářských charakteristik" zkoumaných jedinců (obsahují stanovení psychických vlastností respondenta a soubornou informaci o jeho vztahu k četbě) a na základě těchto charakteristik stanovila "závěry pro knihovny" - t.j. několik praktických pokynů, jimiž se má knihovník řídit při výběru literatury pro charakterizovaného jedince. Zpracován byl materiál pouze čtyř respondentů.

ZHODNOCENÍ:

Koncepce práce je zcela nejasněná. Hlavním jejím nedostatkem je naprosto nekorektní vymezení předmětu zkoumání, jímž je v jednom a témž případě jednotlivec i skupina. Autorka formuluje obecné závěry sociologického charakteru, aniž dodržela některá základní pravidla vědeckého přístupu ke skutečnosti - viz např. manipulace s de facto neexistujícím vzorkem a její důsledky pro zhodnocení výsledků. Rozhodně lze konstatovat, že práci nelze použít v námi sledovaném smyslu.

KUBEŠOVÁ-GUBIŠOVÁ, Bohuslava: Jak pomáhají knihovny mimoškol-
skému vzdělávání pracujících ve městech.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 88 s. - Strojopis. -
Bibliogr.použité lit. 59 záz. - Signatura FON: H 369.

V studii se autorka převážně zabývá metodikou práce se
čtenářem. Předmětu rešerše se dotýká jen několik nahodilých
poznámek, stojících na okraji popisu výzkumu individuální
práce se čtenářem v knihovnách. Žádné relevantní údaje nejsou
v práci obsaženy.

BEZRUČOVÁ, Jindra: Pomoc venkovských knihoven při výchově a vzdělání pracujících v zemědělství. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 132 s., příl. - Strojopis. - Bibliogr.použité lit.s.124 - Signatura FON: H 351

V době zpracování rešerší byla diplomová práce dlouhodobě vypůjčena.

ČECHOVÁ, Jana: Řízení četby dětí. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 107 s., příl.: dotazník.
- Strojopis. - Bibl. použité liter. 62 záz. - Signatura FON:
H 354.

CÍLE PRÁCE:

Autorka se snaží shrnout některé již publikované poznatky i vlastní praktické zkušenosti z oboru práce s dětským čtenářem.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola vychází z elementárních ontogenetických poznatků, které aplikuje na četbu dětí od předškolního do tzv. staršího školního věku. 2. kapitola: rozbor předpokladů pro kvalitní práci s dětským čtenářem a faktory, které mohou ovlivnit jeho čtenářské zájmy (fond, katalogy, výpůjční systém, osobnost knihovníka). 3. kapitola: řízení četby a místo čtenářských výzkumů v tomto procesu. Stručně k jednotlivým metodikám a technikám. V tomto kontextu uvádí autorka i některé poznatky z vlastního výzkumu. 5. kapitola uvádí výsledky výzkumu.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

Jedinou technikou bylo dotazníkové šetření. Dotazník zjišťoval návštěvnost knihoven, frekvenci četby, čtenářské zájmy a jejich motivaci.

B/ Vzorek:

302 žáků ZDŠ v Horšovském Týně.

C/ Metodika zpracování:

Výsledky byly přeneseny na děrné štítky a zpracovány pomocí analyzátoru. Zpracování pouze v absolutních číslech. Část otázek zůstala nezpracována.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ:

Neuvádím, vzhledem k charakteru výzkumu (v kontextu práce má funkci pouze ilustrativní) a vzhledem ke kvalitě zpracování.

ZHODNOCENÍ:

Práce je pokusem o systemizaci poznatků z praxe lidových knihoven a některých elementárních poznatků z psychologie čtenáře. Závěry výzkumu jsou dostačující pouze vzhledem k cíli práce; samy o sobě nejsou validní.

JURIC, Andrej: Práce s knihou ve výchovných ústavech dorostu

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1963. 127 s. - Strojopis.-
Bibliografie použité literatury 47 záz. - Signatura FON:
H 361.

CÍL PRÁCE:

Tématem práce jsou čtenářské zájmy difícilní mládeže a možnosti jejich ovlivňování a využití procesu výchovy. Při řešení této problematiky autor vychází z hlavních příčin zjištění průzkumu četby chovanců Domova výchovy mládeže v Obořišti. Cílem průzkumu bylo získat konkrétní materiál o vztahu difícilního chlapeckého dorostu ke knihám a knihovnám.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

První část práce je teoretickým úvodem do problematiky: autor podává charakteristiku difícility jako psychopatologického jevu a zabývá se profilem difícilního jedince z hlediska psychologie osobnosti; dále pak v obecné rovině uvažuje o působení četby na mladého člověka a zmiňuje se o současné situaci výchovných ústavů dorostu a knihoven v těchto zařízeních.

Druhá část je systematizací poznatků získaných průzkumem: autor probírá jednotlivé faktory ovlivňující četbu scho-
vanců v ústavu a v závěru formuluje základní požadavky na práci knihovny Domova výchovy mládeže.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: rozhovor, pozorování, studium dokumentů.

Nestandardizovaný rozhovor s chovanci - struktura rozhovoru se měnila případ od případu, v podstatě však byla vždy sledována tato osnova: a/ osobní údaje (kromě jména); b/ kulturní aktivita respondenta před umístěním v ústavu (zvl. obecné zájmy, využívání volného času, motivace, náplň a frekvence četby, zdroje literatury; c/ kulturní aktivita po internování (sledovány tytéž aspekty a názor na práci ústavní knihovny).

Během rozhovoru - v některých případech v jinou příhodnou chvíli - autor předložil každému respondentovi fiktivní seznam četby (35 titulů) s vybídnutím, aby dotázaný označil 6 knih, které se mu zdají přitažlivé nebo které by chtěl číst. Výsledky jsou zpracovány společně s ostatním materiálem.

Rozhovor s vychovateli, popř. s knihovnicí prováděl autor zvláště v těch případech, kdy pochyboval o pravdivosti respondentovy výpovědi.

Nestandardizované pozorování - tuto techniku autor aplikoval při hospitacích na vyučovacích hodinách a schůzkách čtenářského kroužku a zvláště při účasti na mimopracovní činnosti chovců (sport ap.) - v posledním případě se tedy jednalo o zúčastněné pozorování.

Studium osobních dokumentů - tzn. osobních materiálů chovanců, dále záznamů vedených vychovateli, a hlavně čtenářských listů.

B/ Vzorek

byl získán náhodným výběrem z chlapců internovaných v DVM Obořiště; tvořilo jej 31 jedinců ve věku 16 - 17 let.

C/ Metodika zpracování:

Výzkumný materiál je zpracován pouze kvalitativně. Autor se postupně zabývá následujícími faktory ovlivňujícími četbu chovanců: 1. osobností knihovníka, 2. různými druhy motivace výběru knihy, 3. prostředím knihovny, 4. kvalitou uspokojování čtenářových zájmů (chápe zde jako otázku skladby knihovního fondu). V každém z těchto bodů konferuje příslušné zjištění průzkumu s teoretickými předpoklady optimální funkce knihovny.

Konečnou fází zpracování je obecné formulování závěrů a jejich konkretizace pro praxi Domovů výchovy mládeže.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Výsledky průzkumu ukazují, že intenzita, kvalita a především rozsah čtenářských zájmů většiny respondentů nejsou za pobytu ve výchovném zařízení podstatně ovlivňovány.

Porovnáním kulturní aktivity chlapců před a po přijetí do DVM bylo zjištěno, že kvantita četby zůstává v 60% případů nezměněna (tito chovanci nečtou vůbec nebo čtou jen velmi nepravidelně), u 10% zkoumaných došlo dokonce ke zhoršení a pouze u 30% chovanců lze hovořit o mírném zlepšení četby po kvantitativní stránce.

Rovněž kvalita četby se zlepšila jen nepatrně (pouze u 25%); zjištění týkající se motivace četby nasvědčují, že výběr relativně hodnotné literatury (ve srovnání s úrovní

četby před přijetím do DVM) není v těchto případech výsledkem pedagogického působení vychovatelů.

Čtenářská úroveň chovanců je charakterizována především nesoustavností a povrchností četby a nevyhraněností čtenářských zájmů. U většiny respondentů není vypěstován čtenářský návyk; jako pohnutka k četbě je často uváděna snaha "zabít" čas, vyplnit volné chvíle, které nemohou být stráveny "užitečněji". Dominujícím motivem výběru knihy je atraktivní titul, příp. doporučení kamarádů; ostatní motivy výběru, obvyklé u mládeže (doporučení knihovníka, prvotní informace o obsahu, získaná zběžným prolistováním) nepřicházejí v úvahu (mj. i pro nevhodný výpůjční systém ústavní knihovny). Z hlediska žánrů převažuje zájem o "dobrodružnou" literaturu - přesněji řečeno o knihy s nekomplikovanou zápletkou a jednoduchým, vzrušujícím a prudce se rozvíjejícím dějem.

ZHODNOCENÍ:

Diplomová práce poskytuje rozsáhlý, dostatečně průkazný materiál především o celkovém vztahu difícilního chlapeckého dorostu ke knize. Konkrétní zjištění výzkumu, týkající se skutečné četby chovanců, nejsou popsána a interpretována samostatně - souhlasně se zaměřením práce je autor používá pouze jako výchozího materiálu pro kritické zhodnocení současného stavu knihovnické "práce se čtenářem" v Domově výchovy mládeže.

HYHLÍK, František: Psychologie mladého čtenáře. Praha, SPN 1963. 139 s. - "Státní knihovna ŠSR. Edice Ústředního vědecko metodického kabinetu knihovnictví".

I. Cíl práce: shrnutím poznatků o psychologii dětí a mládeže přispět k prohloubení výchovné práce knihovníků s dětmi a dospívající mládeží.

II. Uspořádání:

1. Charakteristika dětí a dospívající mládeže (zákonitosti vývoje osobnosti, materialistický základ psychiky dítěte a dospívající mládeže, vývoj dítěte předškolního věku, charakteristika dítěte mladšího a středního školního věku, psychologie dospívající mládeže: charakteristika období před dospíváním, charakteristika mládeže v období dospívání, charakteristika mládeže v adolescenci).

2. Výzkum četby dospívající mládeže (podstata a význam výzkumu četby; metody výzkumu četby mládeže: obecné metodologické problémy, konkrétní metody výzkumu; některé výsledky výzkumu četby dospívající mládeže: hromadný výzkum dospívajících čtenářů, individuální výzkum četby dospívající mládeže).

3. Výchovný význam knihovnickovy práce s mládeží (vliv četby na rozvoj schopností a dovedností dospívající mládeže, na utváření morálních vlastností a světového názoru, na výchovu charakteru mládeže, zájmy dospívající mládeže, vliv četby na volbu povolání mládeže, úkoly knihoven při sebevzdělání a sebevýchově mládeže).

Závěr.

III. Metodika

Výzkum organizovala katedra knihovnictví FF UK v Praze v letech 1959-1962 (připravován byl od r.1957). Cílem výzkumu bylo: a) ověřit si některé metody, b) získat pro výzkumné úkoly knihovny, c) zjistit kvalitu čtenářských zájmů mládeže, d) vytvořit věcné předpoklady pro zřizování samostatných oddělení pro dospívající mládež ve všech krajských a okresních lidových knihovnách, e) na podkladě získaných zkušeností připravit metodiku výzkumu četby, zařazeného do státního plánu na období 1962-70.

1. Použité metody a techniky

Autor je rozděluje do dvou základních skupin:

a) hromadný výzkum dospívajících čtenářů. V něm se využilo knihovnických zkušeností. Volba výzkumných metod byla ponechána knihovníkům, kteří se přihlásili ke spolupráci. Oporou byly statistiky výpůjček, každodenní zkušenosti s individuální prací s dospívajícím čtenářem, rozbor čtenářských záznamů, záznamů, zkušenosti ze čtenářských besed, rozhovory knihovníků s mládeží při exkurzích do knihoven, čtenářské konference i ankety a ostatní formy práce se čtenářem v knihovnách.

b) Individuální výzkum dospívajících čtenářů. Hlavními metodami byl rozhovor, pozorování, písemná hodnocení četby, osobní záznamy četby, dotazník, anketa, charakteristika čtenáře, vyprac. školou, rozhovory s rodiči, učiteli, mistry a vychovateli.

2. Metodika zpracování

a) hromadný výzkum - výsledkem spolupráce s knihovnicí z praxe bylo vypracování zpráv o zkušenostech knihoven s dospívajícím čtenářem, které byly podrobeny rozboru; v publikaci je jich využito více méně jako dokladového, ilustrativního (přitom velmi zajímavého) materiálu.

b) individuální výzkum - za použití všech uvedených metod byly zpracovány komplexní posudky o jednotlivých čtenářích, v nichž se přihlíželo zejména k rodinnému prostředí, škole, dílně, zachytil se vztah ke spolužákům a kamarádům i dospělým, vztah k veřejnému životu, rozumová vyspělost, zájmy a četba. Při zpracování byla mládež rozdělena na chlapce a dívky, na učně, pracující mládež a studující. Bližší údaje o způsobu zpracování nejsou uvedeny, je však naprosto jasné, že nebylo použito statistického zpracování, nýbrž pouze kvalitativního rozboru.

IV. Vzorek

a) hromadný výzkum - vzorek je dán složením knihoven, které se ke spolupráci přihlásily a složením čtenářské obce, jež jim poskytla zkušenosti ke zpracování souhrnné zprávy. Byly to převážně lidové knihovny, částečně též knihovny učňovských učilišť a knihovny ROH, které provedly výzkum mezi uční a studenty, chlapci a děvčaty ve věku 14-18 let, celkem 4290.

b) individuální výzkum - 343 chlapců a dívek, učňů, dělníků a studentů ve věku 14-18 let z řad čtenářů lidových knihoven, knihoven učňovských učilišť a ROH. Bylo zastoupeno 127 učňů a dělníků a 216 studentů, a to z řad venkovské i městské mládeže.

V. Zjištěné výsledky

a) hromadný výzkum - v publikaci jsou uveřejněny zprávy některých knihoven (odd. pro mládež MěLK v Praze, Okresní lidová knihovna v Kladně ad. anonymně) a učňovských středisek se stručným komentářem. Dále je stanoveno na základě výzkumu 4.290 čtenářů ve věku 14-18 let pořadí oblíbenosti jednotlivých druhů literatury u chlapců, dívek a celkově:

Chlapci:	Dívky:	Celkově:	%
1. Dobrodružná	1. klasická (romány)	1.dobrodružná	78,5
2. historická	2. dobrodružná	2.cestopisy	64,2
3. cestopisy	3. historická	3.vojenská	39,2
4. odborná(nauková)	4. poezie	4.historická	35,6
5. vojenská	5. cestopisy	5.sportovní	32,1
6. humoristická	6. vojenská	6.odborná	25,0
7. klasická	7. humoristická	7.poezie	25,0
8. fantastická	8. dívčí romány	8.fantastická	17,8
9. detektivní	9. fantastická	9.klasická	14,2
10.současná belet.	10.současná belet.	10.humoristická	7,1
11.sportovní	11.odborná	11.detektivní	7,1
12.poezie	12.detektivní		
13.braková	13.braková		

Z výsledků hromadného výzkumu byly vyvozeny tyto závěry:

- vydávat ve větším měřítku knihy se současnými hrdiny, kteří by mohli být mládeži vzorem; - vystříhat se v lit. moralizujících tendencí; - vydávat knihy o mládeži téhož věku, o problémech dospívající mládeže; - vydávat přístupnou lit. o životě a osudech slavných lidí, o níž má mládež velký zájem; - pro dívky je nedostatek děl o citových vztazích mezi lidmi, která by byla postavena na hlubší psychologický základ; - nedostatek literatury, pojednávající populárně a srozumitelně o problémech vědy a techniky; - zvyšovat zájem učňovské a pracující mládeže o četbu beletrie a hodnotné literatury obecně; zajistit dostatek hodnotné dobrodružné literatury; - zvláštní druh literatury pro mládež si vyžaduje 12.-14. rok,

zdějí se rozdíly od četby pro dospělé ztrácejí.

b) individuální výzkum

Výsledky jsou zpracovány podle věku, uvnitř jednotlivých t podle pohlaví. Uvádíme nejdůležitější zjištění:

dnáctiletá mládež - chlapci: četba se zaměřuje na dobro-
užnou, vojenskou (z války) a cestopisnou literaturu. Tech-
cká literatura zajímá jen chlapce s výraznějším technickým
měřením. Průměrně chlapci přečtou 60 knih ročně. Značný
jem projevují o časopisy, jejichž složení však nevyhovuje.
íznivý vliv na výběr literatury mají ilustrace. Poměrně
lý zájem se projevuje o současnou českou beletrii.

vky: četba je podstatně odlišná od chlapecké. Zajímají se
edejším o tzv. dívčí romány, knihy o přírodě, poezii,
ásnou literaturu a historické romány. Přitom převládá četba
ně hodnotné dívčí četby. Poměrně výrazný zájem projevují
společenský román, poezii a o klasickou literaturu. Poměrně
ačný počet dívek čte bez výběru; nejčastěji jsou ovlivněny
spělými než tomu je u chlapců. Zájem o současnou českou li-
raturu je rovněž malý.

dnáctiletá mládež

lapci - učni: mnozí mají vlastní knihovničku. Čtou velmi
rovnoměrně - někteří intenzivně, jiní nepatrně. Převládá
teratura dobrodružná, vojenská a zábavná. Vybírají si na-
líle, zájem o klasickou beletrii je vyjimečný, zato se ob-
ruje četba staré brakové literatury.

lapci - studující: Většinou je doma rodinná knihovna, ně-
aří mají i vlastní knihovničku. Ročně přečtou průměrně 32
lh. Čtou zejména dobrodružnou literaturu, ale značně se
řáuje i zájem o technickou. Objevují se, nikoliv však ještě
razné zájmy. Krásnou literaturu čtou jen jednotlivci, malý
jem o ni je zejména na odborných školách.

vky studující: V četbě převládají romány, zvl. starších
ských spisovatelů, ale udržuje se ještě četba dívčích románů
(na ústupu). Poměrně málo čtou poezii i světovou litera-
ru.

dnáctiletá mládež

lapci-učni: zajímají se převážně o dobrodružnou literaturu,
omíjejí četbu klasické a současné literatury. Četba krásné

je vůbec řídká. Dožadují se většího výběru dobrodružné, fantastické a detektivní četby. Poměrně hojné jsou vlastní knihovničky, ale s malým počtem jednostranně vybraných knih. Chlapci- studující: Převažuje zájem o odbornou a populárně vědeckou literaturu. Někteří chlapci si nedovedou o knize vytvořit samostatný názor. Četbu ovlivňují ostatní hlouběji zaměřené zájmy. Zvyšuje se počet chlapců s vlastní knihovničkou. Průměrně přečtou 35 knih ročně.

Dívky - studující (SVVŠ, odborné školy): Četbu dívčích románů nahrazuje četba české klasické beletrie. Rozšiřuje se zájem o světové klasiky a o dramata. Zvyšují se rozpory mezi školními povinnostmi a čtenářskými zálibami. Osobní citové vztahy ovlivňují a probouzejí zájem o psychologický román a o díla, líčící vztahy mezi muži a ženami.

Sedmnáctiletá mládež

Chlapci- pracující: Není podstatnějších rozdílů mezi jejich četbou a o rok mladšími učiteli. Výraznější je zájem o technickou literaturu (zvl. ti, kdo si chtějí zvyšovat kvalifikaci). Uplatňuje se zájem o otázky smyslu života, politiku, vztahy mezi lidmi.

Chlapci- studující: Převažuje sklon k četbě velmi hodnotné literatury, s se čte technická literatura, zvyšuje se zájem o domácí i světovou klasickou beletrii a proniká zájem o filosofickou a politickou literaturu.

Dívky - studující: Zvyšuje se zájem o klasickou literaturu básnickou a prozaickou. Uplatňuje se zájem o životopisy významných lidí (zvl. vědci a umělci). Častěji se vyskytuje četba zaměřená na budoucí povolání.

Osmnáctiletá mládež

Dívky - mladé dělnice: Zajímají se spíše o českou než světovou literaturu, převážně o starší autory. Četba se zkvalitňuje, ale pod vlivem starších žen v zaměstnání se objevuje braková dívčí četba. Vliv povolání se uplatňuje ve výběru odborné literatury, která není čtena soustavně.

Dívky - studující: Značná část se zajímá o klasickou literaturu českou i světovou. K brakové literatuře je naprosto negativní vztah. Mimořádný zájem dívky projevují o společenský a psychologický román, zvl. ze současného života.

I. ZHODNOCENÍ

. Splnění cílů práce. Úkoly, vytýčené před celou knižní publikací, tj. podat pedagogické a psychologické základy práce dospívající mládeží, jsou splněny v české literatuře naprosto ojedinělým způsobem. Cíl výzkumu - provést rozbor zájmů dospívající mládeže - nemoh být zcela splněn, protože výzkum ebyl finančně zajištěn a spolupráce na něm spočívala zcela a dobrovolnosti; tato okolnost znemožnila dosáhnout reprezentativnosti vzorku. Tím lze také zdůvodnit to, že z hromadého výzkumu a individuálního výzkumu vznikly vlastně dvě sáostatné akce, jejichž poznatky se sice vzájemně obohacují, le jež není možno syntetizovat. Výzkum je však v oblasti etby dosud nejrozsáhlejší výzkumnou akcí u nás.

. Validitu by bylo možno považovat za velmi spornou již proto, že soubor není reprezentativní. Protože však výsledky sou hodnoceny výlučně kvalitativně (psychologická interpretace), lze pokládat hlavní závěry a postřehy za prokázané a rokazatelné. Sporné jsou pouze v některých kvantitativních kazatelích (pořadí oblíbenosti žánrů, průměrný počet přečtených nih). - Významné je, že výzkum se omezil na čtenáře knihoven.

. Možnosti využití. Kapitola, v níž se pojednává o výzkumu etby dospívající mládeže, není závěrečnou studií o výzkumu, ýbrž podává pouze některé výsledky jako doprovod pedagogicko sychologických základů práce s dospívající mládeží. za podětné pro další využití lze pokládat nejenom některé konkrétní závěry pro ediční politiku, jejichž platnost nezastarala, ýbrž po metodické stránce využití statistik knihoven a jejich právních, jimž by však bylo nutno dát pevnější osnovu v zájmu pracovatelnosti. Psychologické poznatky, obsažené v práci, sou naprosto nezbytným východiskem pro další výzkumy, které e zaměří na četbu mládeže.

hlasy:

Hyhlík, František: Výzkum zájmů o četbu dospívající mládeže.

Projekt) - In: Knihovník, roč.2, 1957, str.103-109.

Široušek, Ota: Co je třeba učinit pro mládež. /Informace o

řipravovaném výzkumu-/ - In: Knihovník, roč.2, 1957, str.33-6.

Šedlička, Jaromír: Hyhlík, František: Psychologie mladého

čtenáře. (Recenze knihy.) - In: Knihovník, roč.9, 1964, č.:
str.318-319.

HRÁŠE, Josef: Žákovské zájmy a jejich rozvoj. - In: Pedagogika, roč. 14, 1964, č. 2, str. 209-217.

I. Cíl práce: " na základě výzkumu (provedeného v letech 1959-1963) formulovat některé obecné zákonitosti vývoje žákovských zájmů".

II. Uspořádání:

Část 1.: vymezení pojmu zájem

" 2.: formulace obecných zákonitostí vývoje žákovských zájmů na základě provedeného výzkumu.

III. Metodika. Bylo použito dotazníku a rozhovoru.

IV. Vzorek není v studii dostatečně charakterizován. Výzkum byl proveden u brněnských žáků 3.-9. ročníku. Pouze u šk.r. 1959/60 je uvedeno, že bylo sledováno 316 žáků 3.-8. post. roč.

V. Zjištěné výsledky.

Z grafu, zpracovaného na základě výzkumu, vyplývá, že četba (s výjimkou 4. ročníku) zaujímá v pořadí oblíbenosti 2. místo za sportem až do 8. roč.; v 8. roč. je četba na 1. místě.

Ve vývoji zájmů u žáků se rozeznává v stati fáze kvantitativního narůstání zájmů a fáze jejich kvalitativní přeměny, v níž dochází k interiorizaci zájmů, která je provázena i jejich aktivizací: žák se snaží určitou činnost realizovat a vzniká tak skutečný zájem. V první fázi se naprosto tomu zájmu rozvíjejí působením vnějších faktorů, zvl. pod tlakem výchovného prostředí.

VI. Zhodnocení.

Hlubkový výzkum, zaměřený na motivační oblast, přináší o vývoji zájmů žáků poznatky, které nepochybně mají platnost i pro četbu a čtenářské zájmy.

KOZLÍKOVÁ, Růžena; Spolupráce knihoven s LU a LA při pomoci sebevzdělání. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1964. 71 s. - Strojopis. -
Bibl. použité liter. 62 záz. - Signatura FON: H 397.

CÍLE PRÁCE:

Zjistit, "jaká je úloha samostatného studia literatury v činnosti LU a LA a jaké jsou možnosti jeho většího využití."

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

V úvodu jsou vytýčeny cíle práce. V první kapitole se autorka pokouší o vymezení vztahu dvou základních forem sebevzdělání: poslechu přednášky a samostatného řízeného studia literatury.

V 2. kapitole se zabývá současným stavem a problematikou lidových universit, jakož i lidových akademií, konečně 3. kapitola pojednává o možnostech spolupráce knihoven s LU a LA.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

Nestandardizovaný rozhovor, jehož některé otázky se týkaly též četby.

B/ Vzorek

20 posluchačů kurzů různého věku.

C/ Metodika zpracování:

Autorka se omezuje na popis výsledků průzkumu.

VÝSLEDKY A ZHODNOCENÍ:

Žádný aspekt výsledků se nedotýká předmětu zájmu ČsÚKK.
(Populace kurzu je, pokud jde o obecné závěry irrelevantní.)

PLESKOT, Jozef: Skúsenosti s prieskumov. Prieskumy pracovníkov ÚEK v útvaroch VTEI vo výrobných podnikoch a výskumných ústavoch na Slovensku.- In: Knihovník, roč.9, 1964, č.1, s.14.

Cíl práce: získat základní informace o práci některých typických pracovišť v oblasti zpracování a šíření vědeckých, technických a ekonomických informací."

Metodika: výzkumnou technikou je v podstatě nestandardizovaný rozhovor s kompetentními vedoucími pracovníky podniku. Zjišťuje se: 1. organizační zařazení podniku, hlavní zaměření výroby nebo výzkumu, organizace práce ap., 2. stav knižních fondů, zvl. podíl a skladba ekonomické literatury, její využití ap., 3. vztah podniku k Ústřední ekonomické knihovně.

Zpracování: na základě získaného materiálu je zhodnocena činnost podnikového útvaru VTEI a případně doporučeny návrhy na zlepšení situace.

ZHODNOCENÍ:článek v obecné rovině informuje o průběhu průzkumů, prováděných pracovníky Ústrednej ekonomickej knižnice v Bratislave.

TOMÁŠKOVÁ, Věra: Práce knihoven ROH a jejich podíl na výchově pracujících. (Na základě rozboru práce čtyř odborových knihoven v Ústí n.Labem.) Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1964. 78 s., příl.- Strojopis.

- Bibliogr. použité lit. 47 záz. - Signatura FON: H 396.

V době zpracování rešerší byla diplomová práce dlouhodobě vypůjčena.

DRTINA, Jaroslav: Kniha a čtenář. Metodické poznámky
k výzkumnému úkolu. - In: Knihovník, roč.9, 1964, č.4, s.99.

Metodické poznámky k připravovanému výzkumu četby
Remarqueových "Tří kamarádů" se týkají zvl. nutných úvodních
biobibliografických prací, dále stanovení kritérií pro výběr
vzorku, výběru vhodné techniky a částečně i předpokládaných
postupů při zpracovávání výzkumného materiálu.

KURUC, Alojz: Výskum spoločenského posobenia literatúry.
In: Knihovník, roč.9, 1964, č.5, s.139.

Podrobná informace o přípravě prvního celoslovenského všeobecného výzkumu společenského působení literatury, který má být zahájen v květnu 1964. Autor se zabývá jak problémy metodologickými, tak i organizačními.

DRTINA, Jaroslav: Četba knihy na venkově. Předběžný program výzkumu. - In: Knihovnik, roč. 9, 1964, č.10, s.292.

CÍL VÝZKUMU: zjistit, "jakou společenskou úlohu mají naše lidové knihovny dnes za změněných společenských, kulturních i technických podmínek, a to v první řadě na vesnici....?"

METODIKA: základní technikou má být standardizovaný rozhovor.

Vlastní výzkum bude zaměřen k těmto bodům: kdo čte, co se čte, jak se čte, kdo nečte a proč nečte.

VZOREK bude vybrán tak, aby všestranně vyhovoval požadavku reprezentativnosti.

ZHODNOCENÍ: článek podrobně rozebírá jednotlivé body předběžného projektu průzkumu společenské účinnosti četby na venkově.

MACHONINOVÁ, Olga: Vliv četby na společenskou aktivitu mládeže v internátních školách. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1964. 95 s. - Bibliograf.
použité lit. 72 záz. - Signatura FON: H 392.

CÍL VÝZKUMU:

Předmětem výzkumu byl vztah mezi četbou a společenskou aktivitou chlapeckého dorostu studujícího na Vojenské hudební škole Víta Nejedlého. Hlavní zjištění a závěry byly ověřovány dalším výzkumem podobného charakteru, provedeným téměř o dva roky později na střední škole zemědělsko technické v Roudnici n.L. V obou případech bylo cílem výzkumu zjistit, jaký vztah je mezi intenzitou a kvalitou četby zkoumané mládeže a jejím školním prospěchem, kázní a politickou aktivitou.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. a 2.kapitola: charakteristika dospívající mládeže o funkci četby v procesu výchovy, o specifice prostředí Vojenské hudební školy. V 3. a 4. kapitole je zpracován výzkumný materiál, 5. kapitola je věnována otázce forem a metod práce se čtenářem v podmínkách internátní školy.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

Nestandardizovaný rozhovor s učiteli, vychovateli a politickými pracovníky školy - touto technikou byl zjišťován "názor dotázaných na vliv četby na žáky a na úlohu četby ve škole".

Nestandardizovaný rozhovor s žáky - obsahoval otázky typu: " Co si odnášíte ze své četby pro život?" ap.

Nestandardizované pozorování žáků při běžném provozu knihovny (v době výzkumu byla autorka zaměstnána jako knihovnice ve školní knihovně VHŠ VJ).

Studium dokumentů - tj. statistiky výpůjček, materiálů ze závěrečných pohovorů FO ap.

B/ Vzorek:

20% z počtu žáků VHŠ ve šk.roce 1961-62.

C/ Metodika zpracování:

Postup práce: na základě výsledku rozhovorů i vlastní

praktické zkušenosti autorka zařadila zkoumané jedince do několika kategorií čtenářské aktivity; na základě vyjádření třídního učitele, učitele občanské výchovy a všech vychovatelů byli totiž žáci zařazováni do jednotlivých kategorií prospěchu, kázně a chování, politické uvědomělosti a vlivu četby /!/- takto získané absolutní četnosti jsou uvedeny v tabulkách.

ZHODNOCENÍ:

Jak je patrné z předešlého, hlavní zjištění výzkumu byla získána a zpracována zcela neadekvátními postupy. Domníváme se, že referovat o výsledcích je v tomto případě zbytečné.

PLACHTOVÁ - LANGMAJEROVÁ, Anna: Výzkum vlivu četby Robinsona Crusoe od Daniela Defoe. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1964. 94 s. - Strojopis. - Bibliogr.použité lit.36 záz. - Výběrová bibliogr.českých vydání Robinsona s.17-31, 74 záz.- Signatura FON: H 385.

CÍL VÝZKUMU:

autorka formuluje na str.41 takto: "Ve svém výzkumu.... si všímám především stránky psychologické. Co je Robinson Crusoe pro dnešní mládež, jak dalece na ni působí, co je nejvíce přitahuje, co napodobují a podobné otázky jsem si položila jako cíl svého výzkumu."

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

V první části je uveden životopis Daniela Defoe, soupis jeho literární tvorby, soupis nejdůležitějších českých vydání Robinsona a stručné zhodnocení ilustrací v těchto vydáních. V druhé části je zpracován výzkumný materiál.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: rozhovor, pozorování.

Základní technikou výzkumu byl nestandardizovaný rozhovor spojený s pozorováním. Materiál, který byl získán rozhovorem, doplňuje výtvarné znázornění zážitku z četby - kresba Robinsona.

Rozhovory probíhaly na základě souboru 23 otázek. 1.-5. otázka zjišťovala některé formální okolnosti četby knihy /kdy četl, kolikrát, v kterém přepracování, vlastní knihu příp. kde si ji půjčil?/, následující otázky 6.-17. byly zaměřeny k působení díla a zjišťovaly zvl. vztah respondenta k hlavním postavám knihy, znalost děje a oblibu jednotlivých příhod. Otázky 18.-23. zjišťovaly míru identifikace s hlavní postavou a intenzí u prožívání děje.

B/ Vzorek

byl získán náhodným výběrem z řad dětských čtenářů Městské lidové knihovny v Praze. Počet: 36 respondentů ve věku 8-11 let.

Výzkum dětských čtenářů autorka doplnila výzkumem menšího vzorku dospělých: s osmi náhodně vybranými návštěvníky MLK v Praze ve věku 35 - 40 let provedla nestandardizovaný rozho-

st, jehož výsledky stručně zpodobňuje v poslední kapitole práce.

C/ Metodika zpracování:

Analyza a interpretace jednotlivých odpovědí doplněná kritickým rozbohem kreseb.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Obliba knihy: největší dojem z četby mají osmiletí čtenáři; odezva jedenáctiletých je již méně spontánní. Nejoblíbenějšími pasážemi knihy jsou části nejvíce vzrušující, nejdobrodružnější. Chlapcům nejvíce imponuje Robinsonova trpělivost a vynalézavost, na dívky nejvíce působí Robinsonova zručnost. Názory na další charakterové rysy hlavní postavy a na její věk se u jednotlivých respondentů podstatně lišily.

Rozbor kreseb ukázal ve čtyřech případech asociaci Robinsona s jinou postavou, známou ze skutečného života (vždy s W. Matuškou). Kresby dětí, které knihu nečetly, vyjadřují lépe situaci člověka osamělého, jsou stručnější a výstižnější než kresby dětí, které knihu znaly z vlastní četby.

Výzkum dále ukázal, že intenzita prožívání a identifikace se výrazně zvyšuje u příhod, které doprovází strach o hrdinu, nebo které se formálně podobají situacím, jež děti samy prožily. Vliv knihy na jednání dětí je nevýznamný.

ZHODNOCENÍ

Z metodického hlediska lze autorce vytknout zbytečné provedení "doplňkového" výzkumu dospělých čtenářů - tato akce při svém rozsahu a kvalitě rozhodně nemohla "dát odpověď na to, jak působil Robinson na mladou generaci předmnichovské republiky" - podstatně závažnějším nedostatkem práce je však povrchní, jen formální interpretace získaného materiálu, a to jak výpovědí respondentů, tak i jejich kreseb Robinsona (rozbor se tu většinou omezuje na konstatování "co je na obrázku vidět"). Vzhledem k tomuto nedostatku zůstávají jedinou prakticky použitelnou částí práce úvodní biobibliografické partie, zvl. soupis Defoeova díla a českých vydání Robinsona.

PECOVÁ, Jana - PRCHAL, Václav: Výzkum četby pracující mládeže.-
In: Knihovna. Vědecko- teoretický sborník. Sv.5 Praha, SPN
1965, str. 115 - 125.

I. Cíl práce: zjistit čtenářské zájmy učňovské mládeže.

III. Metodika:

Polostandardizovaného rozhovoru bylo použito při výzkumu učňů v n.p. Polygrafia; vycházel z osnovy rozhovorů, používaných prof.F.Hyhlíkem při výzkumu profilu pracující mládeže; četba byla zkoumána v rámci celkového osobního života, využití volného času a kulturních zájmů obecně.

Dotazníku bylo použito v Odborné učňovské škole vnitřního obchodu (sest. jej M.Nakonečný). 30 otázek dotazníku zjišťovalo jen nejzákladnější osobní údaje, pozornost se věnovala frekvencí a intenzitě četby, oblíbě literárních žánrů, tematiky, jednotlivých knih a autorů.

IV. Vzorek

39 chlapců a děvčat n.p. Polygrafia (polostandardizovaný rozhovor) ve věku 15-19 let. Vybrání byli učňové, kteří byli ubytováni na internátě; mezi nimi byli zastoupeni i chlapci, kteří nastoupili do učňovského poměru po maturitě na SVVŠ. Bylo zkoumáno 23 chlapců a 16 dívek.

59 dívek 1.roč.Učňovské školy prodavaček vnitřního obchodu (dotazník).

Výzkum se uskutečnil na jaře 1963.

Bližší údaje o vzorku článek neobsahuje.

V. Zjištěné výsledky

A) V n.p. Polygrafia. Zjistilo se toto pořadí nejoblíbenějších autorů: Verne, Jirásek, K.May, Scott, Hanzelka + Zikmund, Čapek, London, Lem - Z 39 respondentů čte poezii 9. Dívky i chlapci se nejvíce zajímají o dobrodružnou literaturu. Denní tisk sledovalo pravidelně 7 respondentů. Všichni respondenti tvrdili, že v internátě čtou mnohem méně než doma, kde mají k četbě vhodnější podmínky. 48% si půjčuje od známých a kamarádů, 33% si půjčuje ve veřejné knihovně, 12% v knihovně rodičů, 18% v knihovně internátu.

B) Učňovská škola prodavaček vnitřního obchodu. 80% respondentů byli čtenáři, 20% nečtenáři. 24% si půjčuje z veř.knihovny i ze soukromé, 54% pouze ze soukromé, 22% pouze z veř.

Knihoven. Vlastní knihovničku mělo 66% respondentů. Učeny knižních edic bylo 7 dívek. 76% si půjčuje podle doporučení přátel. 42% čte denně, 32 jednou týdně, 19% jednou čtrnáctidenně, 7% obden.

Reprodukována jsou též zjištění o intenzitě četby, četbě v době únavy, vztahu ke školní četbě, názoru na vnější úpravu knihy, vztahu k obsahu četby a její motivaci. Asi polovina čtenářek četla poesii, 66% noviny a časopisy, 14% pouze časopisy, 10% jen noviny, 10% nečte ani noviny ani časopisy. - Nejoblíbenější jsou knihy s kriminální tematikou (50 čtenářek); dále následují: milostná tematika (41), cestopisná (31), sportovní (22), o přírodě (19) ad. Pořadí nejoblíbenějších autorů: Remarque (12), Verne (12), Jirásek a Mitchellová (9), Dumas (7), London, Poláček, Fiker (6) ad. Nejoblíbenější knihy: Remarque: Tři kamarádi (11), Mitchellová: Jih proti severu (9), Fiker: Serie CL (6) ad.

VI. Zhodnocení

Obě metody byly velmi solidně připraveny, ale jejich použití, zpracování a interpretace výsledků nese všechny znaky studentské práce s jejími stinnými stránkami (jde o přetisk referátu, předneseného III. ročníkem knihovnictví na Studentské vědecké konferenci Fak.osvěty a novinářství v květnu 1963). Nevhodné bylo použití jedné metody v prvním prostředí a jiné metody v druhém. Výsledky nebylo možno srovnávat a tak se stalo, že pod souhrnným názvem jsou vlastně popsány dvě na sobě nezávislé výzkumné akce, jejichž poznatky nebylo možné syntetizovat.

Výsledky jsou nedostatečně zpracovány. Některé jsou doloženy číselně, jiné jsou reprodukovány jen verbálně. Korelace, některé, zvláště v dotazníku byly velmi významné, nebyly vůbec zpracovány.

Práci je možno považovat jen za doklad studentského výzkumného úsilí. Poučení nepřináší ani o použitých metodách, které byly sice připraveny odborníky, ale v článku jsou popsány jen velmi povrchně a dokonce není připojen ani formulář dotazníku.

DVOŘÁKOVÁ, Boháňa: Četba krásné literatury a rozhlas.

Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví FON 1965. 127 s. Příl.: dotazník, osnova rozhovoru. - Strojopis.-Bibliogr.použité literatury 21 záz. - Signatura FON: H 463.

CÍL VÝZKUMU:

Posoudit vztah posluchačů k rozhlasové četbě na pokračování, zvláště zjistit, jak dalece ovlivňuje poslech rozhlasové četby na pokračování četbu individuální, jak se jeho ohlas projevuje v knihovnách, jakému způsobu konzumace dávají čtenáři přednost.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola: uvedení do problematiky rozhlasové četby na pokračování;
3. kapitola: popis a rozbor získaného materiálu;
2. kapitola: údaje o metodice výzkumu;
4. kapitola: shrnutí hlavních poznatků výzkumu; závěry kulturně politického rázu.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: dotazníkové šetření, rozhovor

Dotazníkové šetření: - dotazník obsahuje 26 otázek, rozdělených do čtyř částí: 1.: osobní údaje (zaměstnání, vzdělání, věk),
2.: údaje o kulturních zájmech dotazovaného (3 ot.),
3.: 9 otázek k vlastní četbě,
4.: 10 otázek k poslechu rozhlasu, zvláště rozhlasové četby na pokračování.

Nestandardizovaný rozhovor: osnova stejná jako u dotazníku, některé otázky prohloubeny.

B/ Vzorek:

pro dotazníkové šetření: 174 jedinců (54% žen, 46% mužů) vybraných náhodně mezi návštěvníky pražských LK. Část respondentů vyplňovala dotazníky přímo v knihovnách (návratnost 73%, ostatní doma (návratnost 13%).

Vzorek pro nestandardizovaný rozhovor (30 jedinců) autorka vybrala z okruhu svých známých; strukturálně se shodoval

se vzorkem pro dotazníkové šetření.

C/ Metodika zpracování:

Kvantitativně jsou zpracovány údaje získané dotazníkovým šetřením. Po roztržení vzorku do tří kategorií podle frekvence poslechu rozhlasové četby na pokračování (pravidelně, nepravidelně, někdy) soustřeďuje se autorka na první dvě kategorie: popisuje rozdělení četnosti u jednotlivých otázek, přičemž sleduje zvláště vztahy těch otázek, které se týkají vlastní četby a poslechu rozhlasové četby na pokračování.

Kvalitativní zpracování spočívá v rozboru a interpretaci odpovědí získaných v nestandardizovaném rozhovoru.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

1./ týkající se individuální četby: přibližně polovina dotázaných uvádí jako nejobvyklejší dobu četby večerní hodiny; pětina dotázaných čte nejčastěji v městských dopravních prostředcích. 60% respondentů nečte tolik, kolik by chtělo; nejčastější důvod: časové přetížení v zaměstnání nebo v domácnosti. Pořadí žánrů podle oblíbenosti: dobrodružná literatura (preferuje 26% respondentů), historická literatura (18,2%), životopisná (14,6%), cestopisy (13,5%).

2. Hlavní zjištění týkající se názoru respondentů na hodnotu rozhlasové četby na pokračování a vztahu: vlastní četba - rozhlasová četba na pokračování: 75% všech dotázaných poslouchá rozhlasovou četbu na pokračování - z tohoto počtu však pouhých 17% pravidelně. Vlastní četbu preferuje 87 % z celkového počtu respondentů, poslechu rozhlasové četby na pokračování dává přednost 7 % dotázaných.

Námítky proti Rozhlasové četbě na pokračování jsou zpravidla kritikou některých víceméně formálních okolností konsumu (kniha nebývá čtena celá, mezi jednotlivými relacemi četby jsou příliš dlouhé intervaly, poslech je vázán na určitou dobu, z hlediska respondenta ne vždy vhodnou ap.) - netýkají se tedy specifických hodnot tohoto způsobu reprodukce a vnímání uměleckého díla. Naproti tomu právě tyto hodnoty - nejčastěji "krása přednesu, který dává vyniknout jazykovým hodnotám slovesného díla" - bývají důvodem oblíbenosti rozhlasové četby na pokračování.

ZHODNOCENÍ:

Hlavní úkol výzkumu - zjištění základních údajů o vztahu posluchačů k rozhlasové četbě - byl splněn. Práci lze vytknout nedostatečné vysvětlení vztahu mezi individuální četbou a rozhlasovou četbou na pokračování a povrchní zodpovězení otázky, jak se ohlas rozhlasové četby projevuje ve výpůjční praxi veřejných knihoven (o tomto jen stručné zmínky na straně 120-121). Některá zjištění (zvl.poznatky, týkající se frekvence a důkladnosti četby, kulturní aktivity v poslední době ap.) jsou pravděpodobně ovlivněna jednak způsobem výběru vzorku (pouze registrovaní čtenáři LK), jednak dobou realizace průzkumu (byl uskutečněn v říjnu, tj. krátce po letním, prázdninovém období).

ŠPAREC, Ignác: Sociologické aspekty čítania a čitateľstva
-In.: Knihovník, roč.10, 1965, č.9, s.278.

Kratší teoretická stať o úkolech a metódach sociologie
literatury.

HOLUBOVÁ, Marie: Čtenářské zájmy vysokoškoláků - techniků.
Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví FON 1965. 93 s. Příl.: tabulky.
- Strojopis, - Bibliografie použité literatury 17 záz. -
Signatura FON: H 454.

CÍL VÝZKUMU:

Zjistit, jaké místo zaujímá četba mezi ostatními kulturními zájmy vysokoškoláků - techniků a jaký je jejich vztah k četbě.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. část - údaje o metodách výzkumu; 2. část - zpracování výzkumného materiálu z těchto hledisek: a/ okruh kulturních zájmů respondentů, b/ četba, c/ zdroje literatury, d/ vlivy na četbu.

V závěru jsou shrnuta hlavní zjištění výzkumu.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

Jedinou použitou technikou bylo dotazníkové šetření. Konstrukce dotazníku (zvl. formulace otázek) byla ověřována předvýzkumem, provedeným na vzorku 10 jedinců.

Dotazník se skládá z 33 otázek, které sjišťují: 1.: okruh kulturních zájmů (četba, kino, divadlo, hudba, noviny, časopisy, sport); vlastní četbu (zvl. frekvenci a náplň četby; 3.: zdroje literatury a faktory ovlivňující výběr; 4.: osobní údaje. Návratnost dotazníků: 54 %.

B/ VZorek:

tvořili posluchači 4. ročníku Strojní fakulty ČVUT v Praze. Velikost vzorku: 170 jedinců (z toho 95% mužů). Věkové rozmezí: 21 - 25 let.

C/ Metodika zpracování:

Výsledky statistického zhodnocení jsou zachyceny v tabulkách absolutních a relativních četností a poměrně rozsáhle komentovány.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Denní tisk čte 73% dotázaných, (34 pravidelně, 37% nepravidelně); pořadí nejčtenějších novin: Mladá Fronta, Rudé právo, Čs.sport, Svobodné slovo a Lidová demokracie.

Kulturní časopisy čte 38% všech dotázaných. Nečtenější jsou Literární noviny (sleduje 23% dotázaných), dále Kulturní tvorba a Plamen.

Technické časopisy čte 35% respondentů - nejčastěji Svět motorů, Vědu a techniku mládeži, Technický magazin. Na prvních místech jsou uváděny časopisy spíše populárně vědecké než úzce odborně zaměřené.

Četba knih (včetně odborné literatury): 54% studentů čte méně než jednu knihu za 14 dní; z tohoto počtu 51% čte častěji beletrii, 27% odbornou literaturu, 10% rovnoměrně beletrii i odbornou literaturu. Ze zmíněných 54% slabších čtenářů 90% čte nepravidelně. 46% respondentů přečte jednu nebo více knih za 14 dní - z toho častěji beletrii 67%, odbornou literaturu 8%, obojí 25% respondentů.

Pořadí nejoblíbenějších knih: Remarque: "Tři kamarádi" (26% dotázaných); Mňačko: "Opožděné reportáže" (13%), Hašek: "Osudy dobrého vojáka Švejka" (10%); Salinger: "Kdo chytá v žitě" (9%); na dalších místech Stoneova Žízeň po životě, Škvoreckého Zbabělci, Dumasovi Tři mušketýři, Remarque: Na západní frontě klid a Hemingway: Komu zvoní hrana.

Pořadí nejoblíbenějších autorů: Remarque (autorem 36% knih, uváděných jako nejoblíbenější) a Mňačko (17%), dále Hemingway, Čapek, Hašek, Salinger, Stone, Dumas, Škvorecký, Rolland.

16% dotázaných se zajímá o poezii (oblíbena je zvl. Nezvalova "Manon Lescaut" a Ščipačevovy "Sloky lásky" - nelze však zobecňovat pro příliš malý počet uváděných titulů).

Nejdiskutovanějšími díly jsou Mňačkovy "Opožděné reportáže", Solženicynův "Jeden den Ivana Denisoviče", Škvoreckého "Zbabělci", Remarque: "Tři kamarádi" a "Na západní frontě klid" a všechny práce Hrabalovy.

Pořadí žánrů podle oblíbenosti: 1. zábavný román a povídka, 2. náročnější a velmi hodnotná literatura, 3. časové problémy, 4. humor a satira, 5. životopisný román.

Polovina všech dotázaných si vypůjčuje z veřejných knihoven - z toho 80% nepravidelně. Nejčastěji jsou navštěvovány LK a Státní technická knihovna v Praze. Soukromé knihovna studenta technického zaměření obsahuje průměrně 100 knih. Velikost knihovny uvádí jen 70% respondentů, z toho 42% dotá-

zaných jedinců uvádí 30 - 100 knih, asi 15% 100 až 400 knih; 58% studentů si kupuje knihy jen příležitostně, 24% častěji.

Názory na ediční politiku zjišťovala otázka: "Které knihy by u nás měly vycházet častěji?". Studenti požadují především hojnější uvádění nejnovější západní literatury (18,3% dotázaných); 11% respondentů se omezuje na požadavek "dobré literatury", knih, o které je zájem a bývají brzy rozebrány". Podle názoru 3,5% studujících by měla být častěji vydávána "technická zahraniční literatura" a "Technické novinky".

ZHODNOCENÍ.

Cíl výzkumu je splněn jen částečně. Poměrně rozsáhlý materiál o vztahu vysokoškoláků - techniků k četbě není dostatečně zpracován; nevyjasněn zůstává zvláště problém, jaké místo zaujímá četba mezi ostatními kulturními zájmy respondentů. Nedostatkem je nepřesné vymezení některých pojmů ("pravidelná" - "nepravidelná" četba); rovněž třídění hudebních a zvl. literárních žánrů (str.51) je problematické. Při posuzování platnosti výsledků je třeba brát v úvahu způsob výběru vzorku - téměř všichni respondenti byli získáni z řad studentů ubytovaných v koleji.

KOLICHOVÁ - BOLARDOVÁ, Naděžda: Výzkum čtenářských zájmů na příkladě rozšíření Remarquových "Tří kamarádů". Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1965, 90 s. Příl.: tabulky absolutních četností.- Strojopis. - Bibliografie použité literatury 47 záz. - Bibliografie knih a článků o Remarquovi a jeho díle 92 záz. - Signatura FON: H 461.

CÍL VÝZKUMU:

Práce se zabývá dvěma základními otázkami: 1.: jaké je rozšíření díla mezi čtenáři, 2.: jaká je jeho společenská působnost; důraz je kladen na první otázku. Cíle průzkumu byly stanoveny takto: a/ celkové rozšíření "Tří kamarádů" byl okruh jejich rozšíření podle pohlaví, vzdělání, sociálního postavení a věku čtenářů, c/ vzestup a pokles zájmu o tuto knihu, d/ její působnost na čtenáře, e/ hodnocení knihy čtenářem.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

První část práce obsahuje údaje o metodice průzkumu; v pěti kapitolách druhé části autorka zpracovává výzkumný materiál podle výše uvedených hledisek. Práce je zakončena přehledným shrnutím hlavních výsledků průzkumu.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

V rámci předvýzkumu autorka provedla: 1/ 40 rozhovorů se čtenáři. Šlo-li o čtenáře "aktivního" (tzn. ochotného spolupracovat), použila techniku nestandardizovaného rozhovoru; v ostatních případech se jednalo o standardizovaný rozhovor. (Bližší údaje o této technice a výsledcích šetření předvýzkumu nejsou uvedeny). 2/ 40 dotazníkových šetření pomocí týchž formulářů, které byly později použity při vlastním průzkumu.- Oběma technikami si chtěla ověřit vhodnost formulace otázek, unosnost jejich počtu a pravděpodobnou návratnost dotazníků.

Hlavní technikou bylo dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval celkem 36 otázek, které byly rozděleny do tří skupin: A: otázky 1. - 5. zjišťovaly osobní údaje respondenta (věk, pohlaví, bydliště: jen město, nikoli adresu, povolání,

vzdělání); B: otázky 6.-16. se týkaly četby všeobecně (vztah k četbě, její frekvence, obliba různých literárních druhů, zdroj literatury); C: otázky 17. - 23. zjišťovaly respondentův vztah k celé Remarquově tvorbě a některé formální okolnosti četby "Tří kamarádů", otázky 24.- 25. byly úzce zaměřeny k obsahu knihy (zjišťovaly zvláště čtenářův vztah k postavám, jednotlivým dějovým momentům, hlavním motivům knihy ap.); konečně otevřená otázka 36.- : "Chtěl byste ještě něco říci o této knize nebo o četbě vůbec?".

Dotazník byl čtenářům předáván při jejich návštěvě výpůjčního oddělení Městské lidové knihovny v Praze původně s ústní instrukcí (informace o výzkumu, pokyny k vyplňování)- později byla tato instrukce připojena k dotazníkovým formulářům. Někteří čtenáři vyplňovali dotazník přímo ve výpůjčně, většina však mimo knihovnu. Z celkového počtu cca 2.500 žádostí o vyplnění doznala autorka 35 otevřených odmítnutí; návratnost zbývajících dotazníků byla 50%. Z dalšího zpracování bylo vyřazeno 5 dotazníků, vyplněných evidentně nepravdivě.

B/ Vzorek

Podstatná část vzorku byla získána náhodným výběrem z řad návštěvníků výpůjčního oddělení MLK. Protože v době průzkumu zde nebylo možno získat potřebný počet čtenářů - dělníků, provedla autorka dotazníkové šetření též v závodě Aritma v Praze-Vokovicích. Pro technické obtíže resignovala na původní záměr rozšířit průzkum i mimo Prahu.

Vzorek tvořilo 1250 respondentů, čtenářů i nečtenářů zkoumané knihy; při jeho výběru se autorka soustředila na jedince ve věkovém rozmezí 15 - 29 let.

C/ Metodika zpracování

Kvantitativní zpracování spočívalo ve statistickém třídění vzorku podle následujících základních znaků: pohlaví (muži, ženy), zaměstnání (dělníci, studující, intelligence, ostatní), vzdělání (základní, střední, odborné, vysokoškolské věk (14 - 19 let , 20 - 24, 25 - 29, 30 - 45, 46 - 59, 60 a více) - a v dalším třídění podle znaků odpovídajících hlavním sledovaným aspektům (viz část CÍLE). Výsledky těchto třídění jsou uvedeny v tabulkách, které zachycují jednak rozdělení relativních četností, jednak (tab. v příloze) rozdělení abso-

četních četností.

Kvalitativně zpracována je zvláště ta část výzkumného materiálu, která odpovídá na druhou základní otázku: jaké je společenské působení díla?. Autorka cituje typické odpovědi, komentuje je a pokouší se o jejich interpretaci.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

"Tři kamarády" četlo celkem 57% všech dotázaných. Z celkového počtu dotázaných v kategorii 14 - 29 let četlo knihu 59% (nejvíce v kategorii 20 - 24 let) : 69%). Nejvíce četla knihu inteligence, nejméně dělníci. Znalost knihy je v přímé úměrnosti s dosaženým vzděláním: ze všech dotázaných se základním vzděláním četlo knihu 36 %, se středním vzděláním 49%, s odborným 62%, s vysokoškolským 64%.

Zájem o knihu kulminuje v roce 1962 - tehdy ji četlo 45% dotázaných. Procento čtenářů, kteří knihu znali již před rokem 1961, je nepatrné. 26% čtenářů četlo knihu více než 1x. Vlastníkem knihy je 33% čtenářů, 42% si ji půjčilo od známých, jen 2% v některé knihovně.

Obliba knihy: 86% čtenářů se kniha líbila, 5% bylo zklamáno. 56% čtenářů ji hodnotí jako nadprůměrnou, 23% jako průměrnou, 0,6% jako podprůměrnou. V kladných hodnoceních se nejčastěji objevují tyto charakteristiky: formálně dokonalá, hluboce ideová a přesto zajímavá kniha; dále čtenáři oceňují realismus díla a jeho hlavní temata: přátelství a lásku. 77% dotázaných nejvýše ocenilo motiv přátelství, 35% motiv lásky, 10% motiv společenského prostředí.

HODNOCENÍ:

Přínosem je zejména kvantitativní zpracování materiálu. Výsledky jsou uvedeny v přehledném uspořádání a dostatečně informují především o okruhu rozšíření "Tři kamarádů" podle povolání, vzdělání, sociálního postavení a věku čtenářů a o vzestupu a poklesu zájmu o toto dílo. Sporné jsou závěry týkající se společenského působení a vlivu "Tři kamarádů" na čtenářskou obec - mj. pro přílišnou formálnost příslušných otázek dotazníku a často neadekvátní interpretaci odpovědí.

KUBÁLEK, Miloslav: Kulturní zájmy a potřeby pracujících n.p. TESLA Pardubice a podmínky pro jejich uspokojování.

Diplomová práce.

Praha, Katedra osvěty FON 1965. 128 s., příl.- Strojopis.-
Signatura FON: H 514.

CÍLE VÝZKUMU:

Shromáždit materiál o kulturních potřebách a zájmech pracujících Tesly Pardubice a možnostech jejich uspokojování v rámci závodu i oblasti. Jedná se zejména o dvě oblasti zájmů, souvisejících s a/ mimoškolním vzděláváním a zlepšováním kvalifikace, b/ kulturně společenským životem.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

Jako uvedení do problematiky v 1. kapitole základní charakteristika potřeb a zájmů (na úrovni přednášek pro ped.instituty), prokládaná obecnými úvahami o specifice socialistické společnosti. 2. kapitola je věnována historii i současné situaci závodu.

Těžištěm práce je druhá část (dvě kapitoly) - v níž je zpracován výzkumný materiál.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

Jedinou metodou bylo dotazníkové šetření. Dotazník obsahuje 47 otázek. Prvních 15 slouží k bližší charakteristice zkoumané skupiny. Přímo profilu a frekvence četby se týká skupina otázek 16 - 21. Převážná část dotazníku je věnována kulturním zájmům pracujících, jejich kulturní aktivitě (kroužky, ochot.divadlo) a sebevzdělávání (kursy, LU, LA, další studium). Bližší údaje o práci s dotazníkem nejsou udány.

B/ Vzorek:

179 pracujících Tesly, z toho 114 dělníků a 55 administrativních pracovníků. O výběru není nic bližšího uvedeno.

C/ Metodika zpracování:

Údaje zpracovány kvantitativně (děrnoštitkovou metodou). Výsledky jsou uvedeny v tabulkách a grafech.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ:

Zpracovávané výsledky se týkají (viz "CÍLE....") z nejbližšího hlediska problematiky kulturních potřeb a zájmů (četba tisku, frekvence a kvalita sledování televize a rozhlasu, návštěvnost divadel), a problémů mimoškolního vzdělávání. K četbě jako jedné z kulturních aktivit je zaměřena jen nepatrná část výzkumu. Autor získal jen všeobecné poznatky o literárních zájmech, frekvenci četby a využívání knihoven, které pochopitelně nemohou vést k validním závěrům.

ZHODNOCENÍ:

Četbě je věnována jen nepatrná část práce; uvedená zjištění jsou prakticky nepoužitelná.

LÁNO, Stanislav: Poznatky z průzkumů čtenářů časopisů Československý voják a Svět sovětů. Zkušenosti z průzkumu časopisu Československý voják. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1965. 138 s. Příl.: tabulky.
- Strojopis. - Bibliograf. použité lit. 34 záz. - Signatura FON: H 493.

CÍL VÝZKUMU:

zjistit a/ jaké je pravděpodobné složení čtenářské obce obou časopisů; b/ které konkrétní materiály z několika posledních čísel časopisů byly nejvíce resp. nejméně čteny a pozitivně resp. negativně přijímány a kterými skupinami čtenářů.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola pojednává zvl. o čtenářském určení a koncepci obsahové náplně čas. Čs.voják a o dosavadní masové práci redakce tohoto časopisu. 2. a 3. kapitola referuje o přípravě, organizačním zajištění a průběhu průzkumu Čs.vojáka. Kapitoly 4. a 5. jsou samostatnými závěrečnými zprávami o obou průzkumech. V 6. kapitole jsou shrnuty a zobecněny zkušenosti a hlavní poznatky obou průzkumů.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

dotazníkové šetření /-"novinová anketa"/ standardizovaný rozhovor.

B/ Vzorek:

Pro výběr vzorku byly zvoleny při výzkumu Čs.vojáka okresy Benešov, Kladno a tři pražské obvody, při výzkumu SS okresy Beroun, Kutná Hora a obvody Praha 6 a Praha 3. Respondenti byli získáváni jednak pomocí náborových letáků (tyto letáky byly rozdány zákazníkům kiosků PNS), jednak náhodným výběrem ze seznamů PNS. Velikost vzorku pro výzkum ČV: cca 500 jedinců; pro výzkum SS: cca 680 jedinců.

C/ Metodika zpracování:

Systematizace hlavních poznatků získaných statistickým vyhodnocením výzkumného materiálu.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Pravděpodobné složení obce Čs.voják: přibližně třetina žen, dvě třetiny mužů. Čtvrtinu čtenářů tvoří mládež do 19 let; přibližně 50% všech čtenářů jsou dělníci. Každé číslo časopisu přečtou průměrně tři čtenáři. Zájem o časopis je nejčastěji motivován pestrostí, různorodostí jeho obsahu; oblíbeny jsou zejména napínavé příběhy, povídky z vojenského prostředí a detektivky.

Pravděpodobné složení čtenářské obce Světa sovětů: přibližně dvě třetiny žen, třetina mužů. Jednu třetinu tvoří čtenáři do třiceti let (převážně ženy). Mezi ekonomicky činnou skupinou čtenářů převažují dělníci (66%); inteligenci tvoří 33 %. Vedle beletrie požadují odběratelé časopisu zvl. krátké zajímavosti, drobné zprávy, ukázky módy a kuchařské recepty. Asi polovina čtenářů Světa sovětů čte další ilustrované časopisy - zvl. Vlastu a Květy.

MÍCHAL, Jožka: Zájmy vojáků a zájmová činnost v armádě.

Diplomová práce.

Praha, Katedra osvěty ION 1965. 125 s. - Strojopis. - Bibliogr. použ.lit. 108 záz. - Sign. FON: H 538.

CÍLE VÝZKUMU:

Je "přispět k zpracování metodiky poznávání zájmů a zálib vojáků v jejich volném čase" a připravit materiál pro další vědeckou práci tohoto druhu. Dále šlo o "srovnání vojenských výzkumů s ekvivalentními údaji o civilní mládeži předvojenského, příp. povojenského věku."

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

Po úvodním vymezení pojmů a cílů je krátce pojednáno o současném stavu výzkumu zájmů vojáků a vhodných resp. používaných výzkumných metodách. Prvními tematickému celku - popisu provedení a výsledků výzkumu - /kap. 5.-8./ je připojeno 6 tabulek, v nichž jsou z různých hledisek statisticky zhodnoceny výsledky. Poslední část obsahuje poznámky k některým zájmovým činnostem: poslech televize, rozhlasu, návštěva kina, zájmy politického charakteru - a stručné závěry.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: pozorování, nestandardizovaný rozhovor, dotazníkové šetření, skupinové rozhovory, studium dokumentů.

B/ Vzorek: celkem 972 vojáků základní vojenské služby a 460 vojáků z povolání.

C/ Metodika zpracování: bližší údaje nejsou uvedeny.

VÝSLEDKY, HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ A ZHODNOCENÍ VÝZKUMU:

Práce poskytuje velké množství statisticky zpracovaných údajů o konzumu masové kultury a zájmové činnosti kulturní a sportovní.

Práce je použitelná do té míry, do jaké bude schopen případný zájemce vlastním kritickým výběrem korigovat koncepční a metodické nedostatky zpracování výzkumu.

MLVČIKOVÁ, Irena: Vztah čtenářů k mladé české próze.

posbor na podkladě čtenářského ohlasu knihy Ivana Klímy "Hodina ticha". Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1965, 230 s., příl.: vzorky vyplněných dotazníků, tabulky.- Strojopis. - Bibliogr.použité lit. 45 záz. - Bibliogr. knižně i časopisecky publikované literární tvorby Ivana Klímy 63 záz. - Bibliogr.recenzí a kritik děl Ivana Klímy 80 záz. - Signatura FON: H 450.

PÍL VÝZKUMU:

"Základním bodem.... průzkumu.... bylo zjištění vztahu čtenářů ke knize Ivana Klímy "Hodina ticha" a prověření hloubky četby této knihy.

SPORÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola - úvod. 2. kapitola - literární činnost Ivana Klímy (autorova biografie, stručné posouzení jeho prací). 3. kapitola - soupis tvorby I.Klímy. 4.kapitola - o knize "Hodina ticha" (ediční údaje, informace o četbě knihy v rozsahu, o zastoupení v knihovnách; stručný obsah a charakteristika hlavních postav knihy). 5. kapitola - údaje o metodice a organizaci výzkumu. 6. kapitola - popis získaného materiálu. Závěr.

ETODIKA:

A/ Použité metody a techniky: hlavní výzkumnou technikou byl standardizovaný rozhovor; otázky byly rozvedeny do těchto skupin: osobní údaje respondentů; čtenářské zájmy obecně zjišťovány převážně uzavřenými otázkami); znalost současné české prózy a zájem o ni (3 ze 7 otázek této skupiny jsou již řešeny I.Klímovi); otázky k četbě "Hodina ticha" (formální okolnosti četby, znalost textu, obliba jednotlivých postav dějových pasáží, celkový názor na knihu). Odpovědi respondentů byly zaznamenávány v průběhu rozhovoru na předtištěný záznamový arch.

Hlavní technika byla doplněna standardizovaným pozorováním celkového chování respondenta, jeho mentální úrovně, přítomnosti a úrovně vyjadřování. Výsledky byly kategorizovány a zaznamenávány na zmíněný záznamový arch.

B/ Vzorek:

100 jedinců (70 žen a 30 mužů). Vzorek byl vybrán z řad návštěvníků několika desítek lidových, školních a závodních knihoven v Praze 1 a Praze 2. Autorka uvádí: "Hlavním předpokladem pro výběr určitého čtenáře k rozhovoru byla znalost knihy "Hodina ticha". Dalším kritériem výběru bylo, aby čtenář nebyl vyjímec, ale pokud možno reprezentativním typem větší společenské skupiny."

C/ Metodika zpracování:

Údaje získané kvantitativním vyhodnocením jsou zachyceny v tabulkách a stručně komentovány.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU

Jako odpověď na otázku "Které současné autory, Klímovy současníky, znáte?" byli nejčastěji jmenováni Ivan Kříž (uvádělo ho 35% dotazovaných, nejčastěji v souvislosti s jeho knihou "Osmý den mého syna"), Alexandr Kliment (23% četlo jeho novelu "Marie"), dále byli uváděni Škvorecký, Hrabal, Vyskočil, Procházka, Bělohradská a Holub. Řada dalších autorů je uváděna vždy jen nepatrným procentem dotázaných.

13% dotázaných považuje "Hodinu ticha" za nejlepší současné prozaické dílo, na dalších místech je uváděna Škvoreckého "Legenda Smöke" a Bělohradská: "Bez krásy, bez límce".

Okrajově byla zjišťována i četba slovenské literatury: 20% respondentů uvedlo, že slovenskou literaturu nečtou. Nejčastěji jmenovaným slov. autorem byl Mňačko ("Opožděné reportáže"); pro 30% dotázaných je však jediným slovenským autorem, od něhož něco četli.

ZHODNOCENÍ:

Neujasněnost koncepce výzkumu, která se zvl. markantně projevuje v konstrukci dotazníku a nedostatečné zpracování získaného materiálu (pouze statistické vyhodnocení jednotlivých otázek) jsou příčinou toho, že výsledek je pouze souhrnem více nebo méně zajímavých, z hlediska studované problematiky však vždy jen podružných informací.

MAN, Rudolf: Výzkum čtenářských zájmů mládeže studující střední zemědělské technické školy. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1965. 99 s., příl.: dotazník.
-Strojopis.- Bibliograf. použité lit. 44 záz. - Signatura
FON: H 561.

CÍL VÝZKUMU:

Výzkum sledoval četbu beletrie i odborné literatury; cílem bylo zjistit skutečné čtenářské zájmy a potřeby mládeže studující SZTŠ. Hypotézy výzkumu: 1./čtenářské zájmy této mládeže se podstatně neliší od čtenářských zájmů ostatní studující mládeže, 2./ výrazně se projeví zájem o literaturu dobrodružnou, historickou a o literaturu s tzv. vesnickou tematikou, 3./ projeví se orientace na odbornou literaturu, 4./mládež této skupiny pravidelně používá fondů žákovských a lidových knihoven v místě školy.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. část: charakteristika mládeže v adolescenci, obecné otázky psychologie mladého čtenáře. 2.část: stanovení cíle výzkumu, vyjádření hypotéz, určení metodiky, popis organizačního zajištění práce v terénu. 3. část: kvantitativní a kvalitativní zpracování výzkumného materiálu. 4. část: pojednání o některých aspektech výzkumné činnosti v knihovnické teorii i praxi.

METODIKA

A/ Použité metody a techniky: dotazníková šetření, nestandardizovaný rozhovor, obsahová analýza.

Hlavní technika výzkumu - dotazníkové šetření - byla ověřována předvýzkumem, provedeným na vzorku 30 jedinců. Po částečném zpracování získaných výsledků byla upřesněna formulace některých otázek a pozměněno jejich pořadí. Dotazník ve své definitivní podobě obsahoval 44 otázky, které zjišťovaly náplň četby a některé její formální okolnosti, respondentův vztah ke knihovnám a částečně i k hromadným sdělovacím prostředkům (rozhlas, televize) a osobní údaje dotazovaného.

Nestandardizovaný rozhovor jako pomocná technika byl proveden s 24 jedinci téhož vzorku, který byl použit pro hlavní techniku. Cílem této techniky bylo upřesnění a prohlou-

bení údajů získaných dotazníky. Rozhovory probíhaly ihned po skončení dotazníkového šetření, trvaly průměrně 45 minut. Materiálu takto získaného autor použil pouze při kvalitativním zpracování.

B/ Vzorek:

352 jedinců, studujících SZTŠ v Benešově, Táboře, Hořovicích a Čáslavi. Věk: 18 - 19 let.

C/ Metodika zpracování:

Kvantitativní zpracování: statistické vyhodnocení všech otázek, hodnocení statistické významnosti někt.korelací pomocí testu X^2 , provedení obsahové analýzy. (Obsahovou analýzou byl zpracován materiál získaný otázkami "Které knihy jste přečetl v minulém měsíci?" "Přečetl byste některou z nich ještě jednou?" "Napište pět knih, které máte nejraději...".
Obsah - de facto obsahy všech uvedených knih - byl popsán zařazováním do kategorií tematiky; literatura dobrodružná, detektivní, non-fiction, science fiction, historická, humorní, "venkovská", přírodní, odborná, "jiná", poezie. Zájmovou jednotkou byla kniha.

Kvalitativní zpracování: interpretace získaného materiálu.

VÝSLEDKY A ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Preferované žánry: detektivní, dobrodružný, cestopisný, historický román. Testem X^2 byla prokázána statisticky významná souvislost mezi pohlavím a čtenářskými zájmy o populárně vědeckou, cestopisnou a odbornou literaturu (tuto literaturu nejčastěji preferují chlapci), dále souvislost mezi pohlavím a preferencí televise před četbou knih (opět preferují televizi nejčastěji chlapci) a souvislost mezi pohlavím a nákupem knih (knihy kupují častěji dívky).

Oblíbení spisovatelé - prozaici: Karel May (uvádí jej 36 % chlapců, jen 2% dívek), Jirásek (17% dívek, 9% chlapců), dále Čapek, Verne, Majerová, Dumas, Otčenášek, Pluhař, Balzac.

Oblíbení básníci: Wolker, Šrámek, Ščipačev, Nezval, Máchal, Seifert, Neruda, Hora, Bezruč, Halas. Poezii čte podstatně více dívek než chlapců).

Nejoblíbenější knihy: Winnetou (uváděn převážně chlapci), abička (uváděna častěji dívkami než chlapci), Sloky lásky (uváděny pouze dívkami), dále Zelené obzory, Nejkrásnější vĕt, Tři mušketyři, Smrt si říká Engelchen, Manon Lescaut.

Oblíbené románové postavy: Winnetou, Old Shatterhand, Artagnan, Marie Curie, Jánošík, Tarzan, Scarlett (Jih proti severu).

Členem Klubu přátel poezie je 10% dívek, 5% chlapců; Klubu Máj 13% dívek, 1% chlapců; Klubu čtenářů zemědělské literatury asi 50% dívek a 38% chlapců.

Zdrojem literatury jsou přibližně stejnou měrou školní knihovny, lidové knihovny a soukromé knihovny přátel a známých.

RODNOČENÍ:

Výsledky výzkumu lze pokládat za validní materiál.

ŠVÁBOVÁ - KRČMOVÁ, Libuše: Výzkum četby populárně naučné literatury. /C. W. Ceram: "Bohové, hroby a učenci", Vojtěch Zamarovský: "Objevení Tróje"/. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví FON 1965. 105 s. Příl.: - Strojopis.- Bibliogr.použité liter. 31 záz. - Signatura FON: H 441. (U tohoto exempláře chybí přílohy).

CÍL VÝZKUMU:

1. zjistit kvalitu a trvalost vědomostí získaných četbou populárně vědecké literatury. 2. ověřit vhodnost použitých technik pro výzkumy četby tohoto druhu literatury.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. část: zdůvodnění výběru témat, stanovení cíle práce, souborná informace o použitých metodách a technikách. 2.část: pojednání o C.E. Ceramovi a Vojt.Zamarovském, zvl. o jejich vědecké a publikační činnosti. 3. část: zpracování výzkumného materiálu. 4. část: shrnutí hlavních zjištění výzkumu; zhodnocení metodiky.

METODIKA:

A/ Použité techniky a metody:

Hlavní technikou výzkumu byl polostandardizovaný rozhovor spojený s pozorováním.

Vhodnost této techniky si autorka ověřovala předvýzkumem, který provedla na vzorku asi 15 jedinců a na jehož základě zredukovala počet otázek a opravila některé formulace.

Osnovou rozhovoru byl soubor otázek, rozdělený do dvou částí: první část tvořilo 11 všeobecných otázek, které zjišťovaly 1./ věk, pohlaví, povolání a vzdělání čtenáře; 2./ obecné okolnosti četby (čtenářské zájmy, motivaci četby, způsob výběru literatury) a některé formální okolnosti četby zkoumaného díla (kde jste se dozvěděl o knize, kdy jste ji četl.) Tato část byla realizována jak při výzkumu četby Cerama, tak i Zamarovského. Druhá část byla vypracována pro každý titul zvlášť a obsahovala pouze otázky speciálně a úzce zaměřené k obsahu díla.

Autorka tyto otázky dále dělí na "dějové" (vyžadoval se popis nebo vysvětlení určité události, příhody), "jmenné"

(řadováno konkrétní jméno, název ap.) a "přidružené" (vztahující se pouze k tematice knihy, nikoli bezprostředně k textu.)

Záznam odpovědí byl prováděn během rozhovoru. Jako pomocná technika byl realizován bibliografický průzkum publikační činnosti obou autorů a rozhovor s V. Zamarovským.

B/ Vzorek:

Byl náhodným výběrem z řad čtenářů jedné nebo druhé zkoumané knihy v MLK v Praze, v Ústavu pro elektrotechniku ČSAV Praha a v Autodílnách v Praze - Radlicích.

Tvořili jej celkem 54 jedinci, z toho část pro výzkum Cerama 28 jedinců a část pro výzkum Zamarovského = 26 jedinců.

C/ Metodika zpracování:

Výzkumný materiál byl zpracován kvantitativně i kvalitativně.

Kvantitativní vyhodnocení se týkalo především speciálních otázek; z otázek všeobecných byly zpracovány jen ty, které zjišťovaly osobní údaje respondenta. Přidružené otázky nebyly kvantitativně hodnoceny. Autorka sledovala tyto znaky: 1. vzdělání, 2. věk, 3. pohlaví, 4. úspěšnost odpovědi (byla hodnocena škálou o čtyřech stupních: úplně, částečně, minimálně zodpovězená otázka; jednotlivé stupně byly bodovány: 3, 2, 1, 0 bod.) U každého jedince byl vypočítán průměr bodových hodnot zvláště pro otázky jmenné a dějové. Konečnou fází zpracování bylo tabulkové a grafické vyjádření vztahu mezi všemi variacemi znaků, uvedených sub 1. - 3. - a průměrnou hodnotou znaku 4.

Kvalitativní zpracování spočívá v rozboru a interpretaci odpovědí na některé všeobecné a všechny speciální a přidružené odpovědi.

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ A VÝSLEDKY VÝZKUMU:

Výzkum potvrdil, že o tzv. "věcnou literaturu" je mezi čtenáři značný zájem. Četba obou titulů přivedla čtenáře často k dalším publikacím podobného charakteru.

Znalosti, které si čtenáři z četby uchovávají, jsou uspokojivé. Odpovědi na dějové otázky byly v průměru lepší, než odpovědi na otázky jmenné. Nejlepší odpovědi byly v kategorii

středoškoláků, znalosti vysokoškoláků byly nepatrně slabší; nejhůře odpovídala kategorie čtenářů se základním vzděláním.

Vliv fyzického věku na kvalitu odpovědí nebyl jednoznačný. Znalosti mužů byly v průměru lepší než znalosti žen.

Některá další obecná zjištění: čtenáři věcné literatury zpravidla volí četbu z oborů, o nichž už něco vědí. Rádi čtou životopisy slavných lidí. Znalosti dějin starověké Mezopotamie byly u všech jedinců horší než znalosti dějin starověkého Egypta, Řecka a Říma.

ZHODNOCENÍ:

Metodickou a teoretickou bázi práce, jakož zejména i její hlavní empirickou část lze plně akceptovat s tím, že může být spolehlivým východiskem pro další výzkumy podobného charakteru.

MICOVÁ, Kristina: Výzkum čtenářských a ostatních mimoškol-
ních zájmů hornické učňovské mládeže. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví FON 1965. 58 s. - Strojopis.-
Bibliogr.použité literatury 25 záz. n.

CÍL VÝZKUMU:

Autorka hledala odpovědi na tyto okruhy otázek:

1. V jakých podmínkách žijí učňové na Ostravsku; jaké jsou jejich životní cíle, největší přání ap. 2. Jaké jsou jejich nejoblíbenější zájmové činnosti. 3. Kterí autoři a které druhy literatury jsou nejvyhledávanější; odkud učňové získávají informace o literatuře, kde si nejčastěji půjčují knihy, jak často čtou, jaké jsou jejich názory na grafickou úpravu knih a ilustrace. 4. Které jsou nejoblíbenější a nejčtenější noviny a časopisy.

USPOŘÁDÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE:

1. kapitola: stanovení cíle výzkumu; 2. kapitola: údaje o metodách výzkumu; 3. kapitola stručně pojednává o ekonomických a kulturních podmínkách života hornické učňovské mládeže; 4. kapitola - rozsahem podstatná část práce, v níž autorka referuje o hlavních zjištěních výzkumu; 5. kapitola velmi stručně shrnuje některé metodické zkušenosti, získané při provádění výzkumu.

METODIKA:

A/ Použité techniky a metody:

1. Studium dokumentů - t.j. rozbor statistických údajů o ekonomické situaci na Ostravsku a o činnosti zdejších knihoven; dále studium zápisů z jednání fluktučních a bytových komisí.

2. Nestandardizovaný rozhovor - probíhal podle týchž okruhů otázek, jimiž byl formulován cíl výzkumu.

3. Dotazníková šetření - dtto. Dotazník obsahoval většinou uzavřené otázky. (Kompletní soubor otázek i příslušných alternativ je uveden na str.6. - 9. v tak nepřehledném uspořádání, že nelze odpovědně referovat ani o struktuře dotazníku, ani o počtu otázek.

4. Skupinový rozhovor - "besedy" ve skupinkách dvaceti chlapců. Témata: Současná česká a slovenská literatura. Současné výtvarné umění. Vztah mezi chlapcem a děvčetem. Co by mělo být v knihovnách.

5. "Anketa" na téma "Moje největší přání". Kromě odpovědí na anketní otázky /"Co bych chtěl dokázat, čím být, co si přeji nejvíc"/ měli dotázaní uvést pět nejoblíbenějších knih a údaj o frekvenci četby.

Jako další zdroj informací autorka uvádí: "rozbor problematiky několika vybraných jedinců a "nepřímé zjišťování". Bližší údaje chybí.

B/ Vzorek

935 chlapců, učňů hornických učilišť dolu 1. máje a dolu Čs. armády v Karviné. Věkové rozmezí: 15-18 let. O způsobu výběru vzorku se autorka nezmiňuje.

C/ Metodika zpracování:

Údaje získané statistickým vyhodnocováním jsou stručně komentovány.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Pořadí nejoblíbenějších činností v době osobního volna v internátě: sport, četba, poslech televize. V době vycházek chlapci nejraději navštěvují kino (uveďlo 74% dotázaných), nebo sportovní utkání (62%).

V pořadí nejvyhledávanějších druhů literatury jsou na prvních místech Rodokapsy, Rozruchy (uvádí 72% resp.), následují mayovky, indiánky (63) a detektivky (62%). Nejčastějším zdrojem literatury je knihovna učiliště (uvádí 47% dotázaných, 36% si častěji půjčuje od kamarádů a 13% v některé lidové knihovně.

Téměř polovina všech dotázaných čte Rudé právo nebo Mladou frontu. V Rudém právu učňové sledují nejčastěji sportovní rubriku, program televize a stručné informace a zprávy z domova; v Mladé frontě čtou nejraději sportovní zprávy, reportáže z ciziny, stručné informace o domácích událostech a články o kultuře. Nejoblíbenějšími časopisy jsou Mladý svět a Stadion.

NEODNOCENÍ:

Cíl práce je splněn jen částečně. Autorce se nepodařilo od samého začátku (nesourodnot otázek zařazených do ankety) udržet výzkum na náležitě profesionální úrovni, takže potom i výsledky byly natolik chaotické, že jejich zpracování bylo záležitostí pouze formální. Pro nesouměřitelnost a diskontinuitu výsledků a zpracování je další exploatace práce nemožná.

VYROUBAL, Miloš: Kulturní a umělecké zájmy vojáků.

Diplomová práce.

Praha, Katedra osvěty ION 1965. 227 s., příl. - Strojopis.-
Bibl. použité lit. 69 záz. - Signatura FON: H 553.

CÍL PRÁCE:

"rozbořením materiálů z empirických výzkumů ukázat obraz zájmů vojáků, tendence změn zájmů průběhem vojenské služby a možnosti ovlivňování a formování těchto zájmů." V rámci tematiky je sledován i podíl četby na celkové kulturní aktivitě zkoumaných jedinců.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. a 2. kapitola: zdůvodnění výběru tematu a jeho přesné vymezení, 3. kapitola: údaje o metodice a organizaci výzkumu; popis získaného materiálu.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: dotazníkové šetření, rozhovory, pozorování, "kolektivní i čtenářské besedy".

B/ Vzorek:

26 vojáků základní služby, 46 poddůstojníků základní služby, 277 vojáků z povolání.

C/ Metodika zpracování:

Získaný materiál je kvantitativně vyhodnocen.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Pozice četby mezi oblíbenými zájmovými činnostmi: u vojáků základní vojenské služby je četba druhou nejoblíbenější činností po sportu (uvádí 31% resp.); u poddůstojníků ZVS je spolu s "technickými zájmy" na třetím místě (uvádí 17%) za kulturní činností v kroužcích, souborech ap." a sportem; u vojáků z povolání na 2.místě za poslechem televize.

V době volna je četba druhou skutečně preferovanou činností vojáků základní služby (první je poslech televize a rozhlasu - udává 77%, četbu 58%); u poddůstojníků je na 3.místě /43.5% za poslechem televize/72%/ a "psaním dopisů" (52%).

Pořadí čtenářských zájmů preferovaných tematik a žánrů: vojáci základní služby preferují dobrodružnou literaturu/73%/,

U dalších místech je literatura cestopisná /46%, poezie /27%, a "románová literatura" /23%/- U poddůstojníků je obsazení prvních dvou míst stejné /72%, 37%, třetí je "román" zvl. historický) - /19%/, dále válečná literatura 4,4% a poezie /rovněž 4,4%/.

Oblíbení spisovatelé vojáků základní služby: London uvádí 11,5%/, dále jsou uváděni Verne, Mináč, Mňačko, Hugo, Tolstoj; oblíbení autoři poddůstojníků: May /11%/, Verne, Jirásek, Hanzelka + Zikmund /všichni uváděni 4% respondentů/.

ZHODNOCENÍ:

Vzhledem k tomu, že kulturní aktivita nebyla zkoumána dostatečně komplexně, uvedené výsledky mohou sloužit zejména jako spolehlivý materiál pro další zkoumání problematiky; - samy o sobě jsou pouze souhrnem kvantitativních zjištění.

MELUZÍNOVÁ, Eva: Volný čas obyvatel současné vesnice.

Diplomová práce.

Praha; Katedra osvěty FON 1965. 137 s. - Strojopis.-

Bibliografie použité lit. 37 záz. - Signatura FON: H 539.

CÍLE PRÁCE:

Cílem práce "je pokračovat v budoucnosti na řešení daného úkolu a na značně rozšířeném počtu i jakosti terénního vzorku dospět k objektivním závěrům a tím pomoci při zvyšování kulturní úrovně venkovského obyvatelstva."

USPOŘÁDÁNÍ:

V úvodní kapitole je podána historická rekapitulace pojetí obsahu pojmu "volný čas" a jeho dobových konkretizací. V kapitole nazvané problematika volného času autorka podává vlastní výměr funkce volného času a připojuje i přehled teoretického snažení zabývajících se fenoménem sociologie volného času. V třetí kapitole pak jsou reprodukovány výsledky výzkumu objemu a využití volného času v obci Žinkovy na Plzeňsku.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky: časový snímek byl technikou základní; doplňující techniky: nestandardizovaný rozhovor, hromadné pozorování, studium dokumentů (denník a monografie obce), dotazníkové šetření.

B/ Vzorek: 649 obyvatel obce Žinkovy (300 mužů, 349 žen), z toho 338 osob v produktivním věku, dále 139 dětí a 172 důchodců - z toho 81 v Domově důchodců.

C/ Metodika zpracování:

Výsledky výzkumu jsou perfektně statisticky zpracovány a vyhodnoceny podle různých hledisek.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ :

Výzkum četby přináší plně akceptovatelné výsledky díky celkově správnému metodickému přístupu k problematice. Bylo zjištěno, že osoby se základním vzděláním věnují četbě 12,9%, kdežto osoby se středoškolským vzděláním pouze 6% z celkového volného času. Méně času věnují četbě ženy, což je způsobeno spíše jejich celkově menším fondem volného času, než nedostatkem zájmu. Dále viz tabulky.

ZHODNOCENÍ:

Práci lze považovat - pokud jde o význam četby - za vyčerpávající pojednání o frekvenci této aktivity. Práce přinesla zajímavý a dobře utříděný materiál pro případné obecnější závěry.

ŠKAPOVÁ, Květoslava: Výzkum četby technické literatury mezi mládeží. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví ION 1965. 127 s., příl. - Strojopis.- Bibliogr. použité lit. 64 záz. - Signatura FON: H 442.

CÍL PRÁCE:

zjistit, jak dalece se mládež ve věku od 14 do 18 let zajímá o techniku a technickou literaturu a které faktory tento zájem převážně určují a ovlivňují.

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola: Charakteristika ediční činnosti nakladatelství vydávajících literaturu pro mládež (SNDK, SNTL, MF).

2. kapitola: 1. cíl výzkumu, 2. přehled dosavadních poznatků o zkoumané problematice, 3. stanovení pracovní hypotézy, údaje o metodice, 4. popis vzorků a prostředí, ve kterém byl výzkum realizován, popis a rozbor získaného materiálu.

Shrnutí hlavních poznatků.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

dotazníkové šetření, volné rozhovory s učiteli, vychovateli, redaktory SND, SNTL, MF ap.

B/ Vzorek:

315 jedinců (248 chlapců, 67 dívek), žáků 1. - 4. ročníku Střední průmyslové školy v Praze, 1. - 3. ročníku mat.-přír. směru SVVŠ v Praze 1 a učňů 1. - 3. ročníku učiliště ČKD v Praze.

C/ Metodika zpracování:

Kvantitativní vyhodnocení všech otázek.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ VÝZKUMU:

Na třech vybraných školách se zajímá o některý technický obor (včetně matematiky, fyziky, chemie, deskript. geometrie) 90% z celkového počtu zkoumaných.

Celkových 97 % respondentů sleduje technické časopisy (ať už pravidelně, nepravidelně nebo jen příležitostně) - podstatně menší část - (64%) je však schopna uvést alespoň jednu přečtenou technickou knihu.

Zájem o jednotlivé technické obory je zpravidla do značné

míry určen (nebo alespoň ovlivňován) charakterem školy: na strojařské průmyslovce dominuje zájem o strojírenství a motorismus, na SVVŠ - ve shodě se studijním zaměřením resp. - zájem o matematiku a fyziku, na učilišti ČKD zájem o motorismus, radiotechniku a strojírenství.

Zájem děvčat o techniku je ve srovnání s chlapci menší (škála zájmů je u chlapců pestřejší a rozsáhlejší).

Zájem o technickou literaturu je značný (76% čte technickou literaturu). Nejčtenější z této oblasti jsou technické časopisy (pořadí podle frekvence četby) : 1. Věda a technika mládeži, 2. Svět motorů, 3. Technický magazín, 4. ABC mladých techniků a přírodovědců, 5. Modelář, 6. Svět techniky. Průměrně jsou čteny 2 - 3 časopisy.

Výsledky výzkumu četby "Polytechnické knihovny": téměř 50% žáků četlo alespoň jeden z 23 vybraných titulů "Polytechnické knihovny". Nejčtenějším titulem je Andrlíkova "Škola fotografie". Z ostatní technické literatury (mimo Polytechnickou knihovnu) jsou nejčtenější knihy z oblasti motorismu a radiotechniky Automobil v obrazech, Novák - Kozler: Amatérské součástky a stavba tranzist. přijímačů, A.Einstein: Fyzika jako dobrodružství poznání.

Technickou literaturu si kupuje 28% z celkového počtu zkoumaných; nejčastěji se jedná o příručku Kurzu technických znalostí a některé další drobné publikace podobného charakteru. Zajímavé je zjištění, že velkou část dotazovaných také zajímá historie některého technického oboru (vývoj radia, dějiny automobilismu ap.)

ZHODNOCENÍ:

S přihlédnutím k tomu, že práce se opírá především o výsledky výzkumu četby technických časopisů a "Polytechnické knihovny" (od r.1958 vydává MF), lze pokládat předložená zjištění za validní. Dostatečně je popsán jen rozsah technických zájmů žáků, nikoli intenzita.

KOLÁŘOVÁ, Marta: Studium čtenářských zájmů v oddělení pro mládež v pražské Městské lidové knihovně. Diplomová práce.

Praha, Katedra knihovnictví FON 1965. 85 s., příl: dotazník. - Strojopis. - Bibl.použité lit. 42 záz. - Signatura FON: H 462.

CÍL PRÁCE:

rozbořením získaného materiálu dospět k poznatkům, které by bylo lze prakticky využít v knihovnické "práci se čtenářem".

USPOŘÁDÁNÍ PRÁCE:

1. kapitola: obecně o psychologii dospívající mládeže a o významu knihoven pro mládež. 2. kapitola: statistický rozbor registrované čtenářské obce MLK v Praze. 3. kapitola: údaje o metodice výzkumu. 4. kapitola: kvantitativní popis a rozbor výzkumného materiálu. 5. kapitola: o metodách usměrňování a uspokojování čtenářských zájmů mládeže.

METODIKA:

A/ Použité metody a techniky:

1. dotazníkové šetření: dotazník byl ověřen předvýzkumem, provedeným na vzorku 30 jedinců. Otázky byly zaměřeny pouze ke čtenářským zájmům, skutečné četbě a vztahu respondenta ke knihovnám. Dotazníkové šetření bylo neanonymní.

2. studium dokumentů: rozbor statistických výpůjček literatury v oddělení pro mládež v MLK v Praze.

B/ Vzorek:

366 registrovaných čtenářů odd. pro mládež v MLK v Praze. Vzhledem k populaci čtenářů v tomto oddělení je vzorek reprezentativní. Věkové složení resp.: 14 - 18 let.

C/ Metodika zpracování:

Kvantitativní vyhodnocení materiálu je zachyceno v tabulkách a grafech.

VÝSLEDKY A HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ:

Pořadí nejoblíbenějších knih - žáci ZDŠ uvádějí nejčastěji: Dumas: "Tři mušketýři", May: "Vinnetou", Cooper: "Poslední Mohykán", Fiker: "Serie C-L", Verne: "Tajuplný ostrov", Jirásek: "F.L.Věk", Defoe: "Robinson Crusoe".

Poměrně častá je odpověď "všechno od Verne".

Žáci SVVŠ uvádějí tyto nejoblíbenější knihy: Remarque: "Tři kamarádi", Dumas: "Tři mušketýři", Rolland: "Petr a Lucie", Stendhal: "Červený a černý", Hašek: "Osudy dobrého vojáka Švejka", Scott: "Ivanhoe", Mitchelová: "Jih proti severu", Nezval: "Manon Lescaut", Seghersová: "Vražda potřebuje reklamu", Shakespeare: "Hry" (blíže neuvedeno).

Žáci odborných škol uvádějí nejčastěji: Dumas: "Tři mušketýři", Remarque: "Tři kamarádi", May: "Vinetou", Nezval: "Manon Lescaut", Rolland: "Petr a Lucie", Čapek: "Povídky z jedné a druhé kapsy."

Vysokoškoláci jmenují nejčastěji: Remarque: "Tři kamarádi", Hašek: "Osudy dobrého vojáka Švejka", Rolland: "Petr a Lucie", May: "Vinetou", Čapek: "Povídky z jedné a druhé kapsy", Němcová: "Babička".

Nejoblíbenější spisovatelé žáků ZDŠ: May, Verne, Dumas, Cooper, Hašek, Jirásek, London, Fiker, Němcová.

Žáci SVVŠ uvádějí nejčastěji Čapka, dále Dumase, Jirásek, Remarque, Verne, May, Hašek, Hemingway, Rolland, Dickens.

Nejoblíbenější spisovatelé žáků odborných škol jsou: Čapek, Jirásek, Remarque, Dumas, Verne, Dickens, May, Scott, Steinbeck.

Vysokoškoláci mají v oblibě Čapka, Remarque, Haška, dále Hemingway, Rolland.

Pořadí oblíbených spisovatelů u učňů: May, Verne, Hašek, Jirásek, Němcová.

Odpovědi na otázku "Čtete více knih odborných, zábavných, poezie?" vyznívají ve prospěch zábavné literatury; literaturu odbornou čtou většinou z nutnosti; nejméně se čte poezie.

Pořadí oblíbených žánrů:

Žáci ZDŠ uvádějí nejčastěji detektivky a "dobrodružnou literaturu". Žáci SVVŠ preferují "román", detektivky a historickou literaturu, žáci odborných škol "dobrodružnou literaturu", historickou a "román", učni detektivky, historickou literaturu a "román".

Mezi nejoblíbenějšími knihami jsou jen zřídka uvedena díla básnická. /Mácha: "Máj", Wolker: "Básně", Ščipačev: "Sloky lásky", Neruda a Šrámek; - z novějších autorů Nezval,

Kundera, Holub, Holan, Hrubín, Hanzlík.

ZHODNOCENÍ:

Použitelnost některých zjištění je ztížena nedostatečným vymezením výchozích pojmů resp. problematickou kategorizací (zvl. obliba žánrů: "román" vedle "historické", "dobrodružné" literatury ap.). Naprosto nevhodně je položena otázka 17: "Pracujete jako aktivista knihovny? Proč ne?"-(nejčastější odpověď "nemám čas" jistě nelze považovat za rozhodující důvod).

Vzhledem k populaci čtenářů MLK je možno považovat výsledky za validní.